

be — nagy mértékben tudta megnyerni népe tisztelétét és szeretetét.

1829. jan. 11-én született s mint I. Oszkár minden gyermeke, ő is kiválóan gondos nevelésben részesült. Ellenállhatatlan benső vágytól ösztönözött, a tengerészettel való életét pályájánál s még apja életében beállt a hadi tengerészetre, mint hadapród. A legnagyobb kedvvel és szorgalommal fektet neki a nehéz pálya tanulmányainak, szenvedte sulyos fáradságait s úgy haladt végig a legalsóbb rangfokokon, mint akármely szegény ember gyermeke. Nem született mindjárt tábormegnak, tengernagynak, mint más uralkodók fiai, kik már bölcsőjükben nyugalmazott generálisok, hanem úgy kellett föl-küzdenie magát fokról-fokra, izzasztó próbatétek és foga vizsgák árán s midőn a tengerész-tiszti vizsgát kitűnő sikerrel letévé, nem lőn több, mint egyszerű hadnagy.

Ekkor nagyobb utra indult az »Eugenie« nevű hajón a Földközi-tengerre, gyarapítván ismereteit, szerezvén tapasztalatokat s teljesen bele élvén magát a tengerész-életbe. Ettől kezdve évről-évre részt vett a legkülönfélebb expedíciókban, részint mint hajóparancsnok, részint mint nagyobb svéd-norvég hajórajok zászlókapitánya. Csak ezután lett tengernagy s az egyesült hadihajóhad főnöke.

Többet töltött egy negyedszázadnál tengerészi szolgálatban, mely alatt nem csak hajóparancsnoki fényes tevékeniséget sikerült bebizonyítania, de a hajóhaditisztség és legénység szerzetését is annyira megnyerte, hogy az valószínűsége jórészt az egész nép szeretetét bírta már, midőn testvérbátyjának XV. Károlynak, I. Oszkár első fiának Malmöben rövid betegség után bekövetkezett halálával a trónt elfoglalá s a királyi biztosítást, s mint a svéd alkotmány a király esküjét az alkotmányra nevezte, megtevé.

Letévé és megtartá az esküt s valódi első fia lett nemzetének, ki nemcsak politikailag svéd király, de érzelmben is a leglelkesebb svéd hazafi, buzgó munkása népe boldogulásának, s kiválóan szereplő előmozdítója nemzete kultur-törekvéseinek.

Mert tudni való, hogy II. Oszkár király író és költő, ki nemzete irodalmát, a nemzet nyelvét nagy szeretettel miveli. Ha nem áll is a svéd parnasszus legtetőjén, annyi bizonyos, hogy a ma élő svéd írók és költők sorában az első közé tartozik s egyik legelőkelőbb és leghivatottabb képviselője kettős országa mai irodalmának.

Már atyja, I. Oszkár is jelentékeny művészi és irodalmi érzéket áruolt el. Nemcsak hogy számos és pedig értékes zeneszerzeményt, s ezek közt egy elég sikerült operát tett közzé, de mint író is több értekezéssel szerepelt. A népnevelésről, a büntetésről és fogházakról stb. szóló tanulmányai helyet vívtak ki számára a legjobb svéd publicisztikáinak sorában. Még termékenyebb és még több oldalú volt legidősebb fia, XV. Károly, ki mint költő, katonai szakíró, festő és kartograf is szerepelt. Még trónörökös korában több költői munkát adott ki, »Foster bröderna« (»Bajtársak«, 1848), »Heidi«, »Gylfes datter« (1852), »En vikingasaga« (1855) címek alatt, s két gyűjteményt észak-ösmultjából vett tárgyú költeményekkel. S még mint király is örömet foglalkozott irodalmi munkákkal s álnév alatt vagy névtelenül nem egy becses cikket szolgáltatott a svéd hírlapoknak.

A Bernadotte királyi család tagjai közül azonban a valódi költő, a legtehetségesebb író II. Oszkár, a mostani király.

A svéd akadémia előtt egyszer, az ötvenes éveik elején, egy kötet költemény jelent meg »Ur svenska Flottans minnen« (»A svéd hajó-

had emlékeiből«) cím alatt, mely annyira megnyerte az irodalmi körök tetszését, hogy a kitűzött pályadíjat oda ítéltek ismeretlen szerzőjének. A szerző nem jelentkezett. Csak később derült ki, hogy a tehetséges szerző nem más, mint az akkor még csak husz egynehány éves — királyfi. Az ifju tengerésztiszttel ez emlékeket bajtársainak ajánlá szeretete és hála jeleül; mert — mondja az előszóban — »az ifju legboldogabb, gondoktól mentes napjai ott virradtak rá a végtelen habok fölött s a fölkelő napot nem takará el irigy föld; ott születtek meg a tengeren az ifju legszebb álmjai s onnan vevék táplálékukat a szabad hullámok fölött lebegő üde világból; az ifju legdrágább barát-ság kötelei ott szövődtek a tajtékzó haboktól vert hajó bordái közt, a háromnyelvű lobogó vigan lengő vászna alatt«.

E költemények többnyire Svédország tengerészeti történetének híres férfait és nagy eseményeit énekelik meg jelentékeny költői erővel, nagy formaközléssel, emelkedett hangon s nem csak arról tesznek bizonyosságot, hogy a királyfi mennyire szerette választott pályáját, s mennyire tudott lelkesülni a hősök emlékének, de arról is, hogy a lángoló hazaszeretethez mily nemes heve tölti el kebelét s mily komoly, férfias lélek lakik benne. Az ösmondabeli szalkadok szigorú szelleme tünik e költeményekből élénk, felüdítve a sós tengerhabok pezsgő lehetétől. Valódi mesteri kézzel ihlett művészi ecettel festi bennök a költő a tenger nagyszerű tüneményeit s a tengerész élet- és viselkedésének eseményeit. Némelyike e költeményeknek a svéd tengerészek kedvenc dala lett s ott énekelik a hajó fődélzetén a ringó hullámok fölött, mint nálunk a népdalt, mely szájról-szájra kél.

E gyűjteményre nemsokára újabb következett »Nytt och Gammalt« (»Újdonságok és régiségek«) cím alatt lyrái és epikai tartalommal, újra föltüntetve a herceg valódi költői erét. E költemények némelyikéhez zenét szerettek s most szerte éneklék Skandináviában. Mély érzés és emelkedett szellem lengi át e költeményeket. A szív legbensőbb érzelmeit versekbe szedni s nyilvánosság elé bocsátani, szerelmi turbékolással tölteni be a levegőt egy fejedelmi költőnek nem oly könnyű, mint más halandóknak, mert annak sok az, a mi nem szabad, sok az, a mi fészélyezi. Ezt a hurt tehát itt csak ritkán és gyöngéden találjuk érintve. De érdekes tárgyat talál ő azért eleget, legtöbbet a nemzeti életre vonatkozót, a mi hazafias lelkét lángra gyújtja, valamint a természetre vonatkozót, kevés embernek nyilván alkalmát a természetet annyiféle elragadó változataiban ismerhetni, mint nyílt a királyi költőnek. S ott vannak a szép, a jó, a nemes, az igaz ideáljai, mind megannyi merítő forrása egy igazán költői léleknek. Több szép ballada, románc, sikerült alkalmi költemény is előfordul e kötetben, ugy szintén mély vallásos érzületéről s mély bölcsészeti szemléletről tanuskodó énekek. A legismertebbek és legelterjedtebbek »A svéd gárda dala«, »Egy ének«, »A rigó panasz«, »Husvétii zsoltár«, »Hárfahangok«, »A rágalom«, »Isten hozzád«, »Ablakomból«, »Haza« stb. címűek.

Mint drámaíró is kísérletet tett Oszkár király. Több szindarabja előadásra is került Stockholmban álnév alatt, de nem valami kiváló sikerrel. Rendkívüli tetszésben részesült azonban »XII. Károly, mint király, harcos és ember« című monografiája, mely ritka szorgalommal s nagy szeretettel van írva.

Trónra lépte óta Oszkár király mit sem közölt, vagy legalább nem neve alatt, mert mint mondá, »egy uralkodó fejedeleme komoly

gondjai, kinek két koroná nyomja fejét, csak kevés időt engednek költői merengésre«. De muzsája e közel tíz évi időszak alatt sem maradt egészen meddő. Midőn az upsalai egyetem, — melynek a király is növendéke volt s melyen letévé a bölcsészettudori szigorlatot s még legidősebb fiával, Gusztávval is gyakran megjelent az előadásokon, — 1877 őszén megülte negyedszázados jubileumát: megjelent egy zenekísérettel ellátott cantate-alaku költemény, »Emlékezés Upsalára« címmel, mely ez alkalommal előadott s melynek szerzője maga a király. E cantate bele került a »Költemények és naplólevelek« című gyűjteménybe is, mely a királyi költő jóváhagyásával látott napvilágot. Ugyancsak neki tulajdonították egy-két év előtt »Deux détroits. Quelques réflexions sur la phase actuelle de la question d'Orient« cím alatt megjelent politikai munkát is, mely ugy tartalmával, mint elegans irányával s a tárgy szellemes fejtegetésével méltán keltett feltűnést egész Európa politikai köreiből.

Oszkár 1857-ben kelt egybe mostani nevével, Zsófia nassau hercegnővel, ki méltán osztozik férjével népe szeretetével, tisztelétében. E fenkölt lelkű fejedelmi nő volt első nevelője 1858. jun. 16-án született legidősebb fiának, Oszkár Gusztáv Adolfnak, kinek menyegzője Viktória bádeni hercegnővel a mult szept. hó 20-án ment végbe Karlsruhában.

A trónörököszt szülői tizenegy éves korában a Beskow-féle magán nevelő-intézetbe adták, azzal a szoros utasítással, hogy születésére semmi tekintettel ne legyenek, neveljék ugy, mint más ember fiát, hogy kortársaival szabadon érintkezvén tanuljon önállóságot és emberismeretet. Később magán nevelőkre, leginkább kitűnő katonatisztekre bízták előképzését a katonai pályára. 1875-ben a herceg letévé a tisztviszsgát s alhadnagyi ranggal lépett a Swea-testőrezredbe, mint szolgálattevő tiszt. 1876-ban az érettségi vizsga letétele után az upsalai egyetemre ment, honnan két év múlva visszakérvén, mint főhadnagya a dragonyos testőrezredbe osztott be, megismerkedendő a lovassági fegyvernemmel is, melyhez, mint kitűnő lovas, nagy előszeretettel viselkedik.

1878-ban hosszabb utra indult. Megfordult Londonban, Párisban, Rómában, Konstantinápolyban, Bécsben, Karlsruhában. Haza érve, katonai szolgálat és egyetemi tanulmányok között oszlott meg ideje. 1879-ben lett kapitány s ez év elején őrnagy.

Ez utóbbi évek nagy befolyással voltak jellemére. A kezdetben félnék, elfogult gyermekből önértzetes ifju lett, de a ki szerény, egyszerű modorával kellemes benyomást tesz mindenütt. Komoly és hallgatag, a ki nem örömet ereszkedik érdektelen beszélgetésbe, de szívesen kezd olyan társalgást, melyből okulást meríthet s eszméket cserélhet, sőt szellemes társaságban a vidám tréfától sem idegen. A katonai szolgálatot kitűnően ismeri és pontosan végzi minden részleteiben. Testileg is megerősödött és kifejlett, noha gyermekkorában vézna, beteges volt, s rövidlátása ma is fészélyezi. Arca kifejező, sötét szemeiből értelem s olykor merengő komolyság sugárzik. Egészben kellemes, megnyerő jelenség s hazája szép reményre tekint reája.

Neje, Viktória hercegnő 1862-ben született. Atyja Frigyes badeni nagyherceg, anyja Lujza Mária Erzsébet, Vilmos német császár leánya. Eddigi egész életét a legbensőbb családi körben tölté s rendkívül bájos és kellemes leánynak mondják.

A menyegző, mint említők, mult hó 20-án ment végbe Karlsruhában, a menyasszony szülőinek palotájában, egyszerre a nagyhercegi

pár ezüstlakodalmával. Esküvő után a fiatal pár a völgyégy északi hazájába utazott s Tullgarn kastélyában Stockholm mellett tölti a mézes heteket.

—rs.

A REZERVISTA SZERELME.

ELBESZÉLÉS.

IRTA BIHARI KÁLMÁN.

(Vége.)

Romanya-Planina magas tetője! Üdvözleggy emlékezetemben.

Mikor fölláttották hosszú sorban a tartalékosokat, és az őrnagy elbucszott tőlök, megköszönve kitartásukat...

Mikor elhangzott a vezényszó: imára! S a trombiták ünnepélyes hangjai megharsantak, visszaveretve a zugó rengeteg, visszadobogva az örömtelt szívek által...

Valóban, soha nem volt senkinek méltóbb oka imádkozni, mint azoknak, a kik annyi veszel és fáradság után utnak indulhatnak a drága szülőföld felé...

Mikor vidám dalolás hangjaival utnak indult a hazatérő sereg, messze kísérvé a zénekar harsogó játéka által, s nevetve, tánczolva, mint a pajkos gyermek, ugráltak a kiéhezett, kifáradt vitézek a sziklás ösvényen lefelé...

Köny ragyogott a távozók szemében, az örömmek könye; köny ragyogott a maradók szemében, a fájdalom könye.

Még az ellenség is kibékül egymással; a ki haragot tartott, most azt elfelejti. Mind jó barátok, hű bajtársak tekint most egymást, — hiszen együtt szenvedtek oly sokat... Még az a sokat emlegetett fiatal professzor is arról gondolkodik, nem illenek-e kezét nyújtani Meze káplár urnak?...

Eh, mit most Meze káplár ur, s a durva barbárság minden komizságainak emléke! A figyelmes lélek tapasztalással gazdagon tér meg az élet minden viszonyai közül, s a szenvedés fogékonyabbá tesz az igazi boldogság megismerésére... A jövő tünik föl újra, mosolygó reménytől átsugárzóva, a szellem mohó vágygylva sóvárg tőle elrabolt nemes élve után, az élethivatás komoly szeretete, a tettvágy, munkálni törekvés férfias ábrándjai sokszorosa erővel nyilatkoznak az önmagának visszaadott lélekben.

S a szív álmai fölélednek... az édes viszontlátás remélt gyönyöre feldobogtatja a szívet... az a szőke hajfűrt annyi sok szépet mond el...

Hadd legyen a test beteg, elcsigázott; hadd legyen hosszú ut még hazáig, rút, hideg időben, keserves megerőltetéssel, napról-napra szakadó esőben, fázlóda, nyomorogva: feltartja a lélek a testet, nem szabad most betegnek lenni, ráérünk arra majd otthon, a hol szerető kezek ápolnak... Mindennap közelebb vagyunk az imádott hazához, mindennap közelebb visz ahhoz a boldog perczhez, a mikor elrebegetjük:

»Kitárom reszkető karom
Ölelni földedet«.

VI.

A Faragó uram háza szomorúság hajléka lön.

Sokat siratta elveszett leányát; azt sugta a lelkiismerete, hogy ő volt az oka a leány szerencsétlenségének. Oh, ha most előkerül vala, bezeng nem erőlteti semmire, teljesíti minden óhaját. Kerestette mindenfelé, nem akadtak nyomára sehol, — egyre bizonyosabb lett az a fölvetés, hogy a hullámok közt talála halálát.

Természetes, hogy a Tornay Pista kilátásai meghiusultak. Faragó uram elkeseredésében kijelenté, hogy ha Juliska visszakérül is, soha

nem adja hozzá leányát; még a házából is eltíltá a nyalka gavallért, mert látása fájdalommal emlékezteté veszettségére.

Kata asszony is bőven megkapta a magáét. — Te voltál, a ki ellene ingereltél mindig, te akartad eltávolítani a háztól. Soha nem bocsátom meg ezt neked.

Sírás, keserűség volt a válasz, a miből mindig új és új viszátkodás támadt. Szomorú napok voltak ezek.

András levele ily körülmények között érkezett meg. Oh, mily örömet hozott volna más viszonyok között az apai szívnek, hogy fia túl van a veszelén és nemsokára ismét itthon lesz. De így, mit fog mondani neki, ha az majd hűgát kérdezi?...

Az idő pedig egyre közeledett, a mikor a rezervisták haza érkeznek. Már a napot is tudták, hogy mikor lesz Várádon a hazatérő csapat. Nagyszerű fogadtatás készült számukra.

Megtudta Tornay Pista is, hogy mit írt András, mert azért ők titokban Faragóéval fen tartották az ismeretséget. Ő is meggyőződött, hogy ennél a háznál nincs mit keresnie. Ha Juliska visszajönne is, ő soha nem léphetne föl kezéért újra, ha már András, a hű cimborája is őt ellene fordult.

Pedig pénzre egyre égetőbb szüksége lett volna. Mindennap várhatta, hogy az uradalom részéről vizsgálat történik, s a számadásokban borzasztó hiány mutatkozott. Másfelől is mind jobban szorongatták hitelezői. Apja sem segíthetett rajta többé; az öreg maga is végképen ki volt merülve. Fia, a kire oly büszke volt, csak keserűségére vált; hiába akarta urnak nevelni, nem lett a gondatlan nevelésnek semmi jó következése.

Végre egy szép napon Pista urfi összeszedte, a mi pénzt még az uradalmi kassza körül talált, s azzal — bucsut vett a kapufélfától.

Mi is bucsut vehetünk tőle. Elég legyen róla még annyit megjegyeznünk, hogy néhány hónap múlva Pesten fogták el valami rossz hírű kávéházban, mint hamis játékos.

Kata asszonyt is megrendítette ennyi sok csapás. Ő is nagyon megsajnálta Juliskát; könnyelmű szíve akkor tett neki először szemrehányást. A szenvedő apa kétségbeesése egészen lesújtá. Dacos természete eleintén visszautasítá a megbánás érzését, de lassanként erőt vett az rajta. A megromlottnak hitt lélekben is van mindig valami csirája a jósnak, a mely nem engedi azt egészen elveszni, sőt gyakran a végső ponton a javulás útjára fordítja.

Igy volt Faragóé is. Elmentele napján Tornaytól levelet kapott, a melyben az fölcsólitá, hogy legyen társa a szökésben. Az asszonyt ez a kívánság megdöbenté. Az őrvény szelén visszaborzadt. Hogy hagyja ott jó hirnevét, becsületet társadalmi állását, szerető férjét egy sikkasztó kedvéért?...

Nem, nem tehetette ezt. Egy éjszakát könyek közt töltött el, küzdve eddigi élete megbánásának fájó érzelmeivel.

Másnap reggel megtudá, hogy rossz szelleme eltávozott. Odament férjéhez, a ki buskomoran hájtá le a fejét az asztalra.

— Kedves jó uram, — szólítá meg az asszony, — nem adja át magát egy bubánatnak. Engedje meg, hogy vigasztalhassam, hogy átvegyem a fájdalom engem illető részét. Bocsássá meg nekem, a mi részem volt a fájdalomban. Hiszen az én szívem is csak ugy vérzik attól. Engedje, hogy legyen bizalmasa, jó hű felesége, hogy jóvátehessem, a mit eddig vétettem. Ne ítéljen el, de bocsásson meg, ha eddig nem olyan voltam, mint kellett volna. Hadd legyen én mindig ápolója, hű gondviselője.

Faragó uram sokáig nézett rá; az asszony szemében különös ragyogás tündökölt, a szív természetes jószágának eddig soha nem látott fénye volt az. Olyan szépnek, jósnak soha sem látta férje a bűnbánó asszony arcát. Mind a férfi, mind a nő szemek könybe lábadtak, egymásnak nyújták kezeiket...

Ez volt az első percz házasság életükben, a mikor igazán megértették egymást.

Tiszteletes Debreczeni Péter uram is értesült Lajos leveléből, hogy az ifjak mikor lesznek itthon, szíve igazi örömmel tölt el, olvasván az András és Lajos kibékülését. Most már tudta, hogy a leányt Faragó uram sem fogja többé kényszeríteni a szíve ellen való férjhez menésre.

Ekkor elhatározta, hogy megvigasztalja a bánatos embert, a ki ugyis eléggé megszenvedte már, a mit vétkezett.

Elment hozzá. Az fájdalommal és megtörve fogadta. Ekkor elmondá neki a tiszteletes ur, hogy leánya nem veszett el, ő jó hirt tud felőle, de most még nem mondhat el mindent, hanem a katonák hazatérése után másnap legyen készen Faragó uram, hogy fiával együtt el fognak utazni.

Faragó uram hálátelt szívvel köszönte meg a lelkes tudósítást; a jó hír egészen megfiatalította. Nem győzte az engedelmet kérni, a miért a multkor olyan durva volt a jó pap iránt. Az szívélyes szavakkal megnyugtatta.

Mikor a tiszteletes ur kiment a szobából, egy kéz ragadta meg jobbát és forró csókokat érzett azon. Faragóé volt.

— Áldott legyen minden lépése, tiszteletes ur, megnyugtatta a lelketem és boldoggá tett. Megszakadt volna a szívem azért a leányért; mert nagyon fáj nekem az, hogy én üldöztem el.

Pár nap mult még el, és hazajöttek a rezervisták.

Mikor Nagy-Várádra megérkeztek, a fél város fogadta őket az indóháznál. A mi csak enni és innivaló jóféle van, azzal hosszú sor asztalok voltak végig rakva; szép uri hölgyek hordtak ételt, italt, drága szivarokat a koptott, fáradt, beteg vitézek közt. A kinek senkije nem volt is jelen, arról is bőven gondoskodott a jószívű közönség. Nem is evett a szegény oláh baka annyi jót soha életében; Ferke cigány megrakta vagy két hétre való szalonával meg virslivel a próczáklját, hogy az egész családnak elég lesz otthon. Meg is ártott bizony a sok jó italféle egynehány fiúnak, de hát nem veszik azt most olyan szigorúan; maga a generális ur is mosolygó fölötté, mikor tiszteletetni akarnak előtte, de sehogysem akar a legénység glédába állani. Hagyják őket nyugodtan mulatni, rájuk fér szegényekre.

Nem is igen lehet parádéra kiállítani ezt a csapatot. Sovány, sápadt mindegyik, mintha a sirból jöttek volna elő; a ruhájuk pedig le van szakadozva. Az a fiatal professzor a legnyalkább közül való. A köpönyegének csak fele van meg; a sipkájáról leszakadt a simléder, a nadrágján nincsen zsinór, a lábbelijének csak szára van, arról legalább meg lehet ismerni, hogy ez a bőrfosztály valaha bakkanos volt.

A többi is mind ilyenformán néz ki, több vagy kevesebb különbséggel. De mindegy az, csakhoggy itthon vannak.

András és Lajos másnap szekeren haza érkeztek Várfalvára. Amazt édes apja, ezt az öreg tiszteletes fogadta. Az otthon történt események nagy hatással voltak ifjainkra; csak

az öreg lelkész által ígért felvilágosítás nyugtathatá meg némileg őket.

Az első nap pihenésben, beszélgetésben telt el. Másik reggel Faragó uram kocsija a gazdával és Andrással a paplak elé állott. A tiszteletes urat utra készen találták és vele Lajost is. Faragó uram szívesen üdvözlé az ifjut. Mióta leányáról jó hírt remélt hallani, megjött a jókedve. Lajos tisztelettel fogadta üdvözlését.

Rövid beszélgetés után mindnyájan kocsira ültek. A jó öreg lelkész arcán öröm sugárzott, midőn arra gondolt, hogy kevés idő múlva mily boldognak fogja magát érezni néhány ember, s áldotta a gondviselést, a miért őt rendelte ennek eszközlésére.

Nemsokára megérkeztek a szomszéd faluba, barátságos, csinos külsejű ház előtt állottak meg. A ház urnője, Debreczeni ur nővére, az odavaló lelkész özvegye, már várta őket, s szíves hívással vezeté szobájába.

A jelen voltak, miután helyet foglaltak, nyugtalanul tekintének egymásra, várván idejövételök magyarizátát.

Tiszteletes Debreczeni Péter uram felállott és ünnepélyes hangon szólt:

— Régi jó barátom, Faragó uram! Az Isten, hogy megpróbálgjon bennünket, az ő kegyelméből bánatot és szenvedést is bocsáthat reánk. Bánat és szenvedés kereste föl a kigyelmed hajlékát is. Szeretett leánya eltűnt, senki sem tudta megmondani, hogy hova ment. Gondolja meg kigyelmed, vajjon nem vádolhatja-e önmagát is, ha leányán valami szerencsétlenség történt?

— Elismerem, tiszteletes uram, hogy én is hibás vagyok. Erőszakolni akartam olyan lépésre, a mi szíve ellenére volt. Mi öregek gyakran nem tudjuk megérteni a fiatalság gondolkodását. Hibáztam; kemény szívű voltam hozzá, elüzéssel fenyegettem, ha nem engedelmessékedik. Oh vajha még jóvá tehetném...

— Lássá Faragó uram, jól van az rendelve, hogy a szüle rendelkezéskor gyermeke sorsa felett, de a szüleinek nem szabad gyermekét akarat nélkül való bábnak tekinteni; abból származik a sok boldogtalan házasság, azért rontatik meg annyi sok élet. Mondja meg, Faragó uram, milyen sorsa lett volna leányának, ha elvette volna az az ember, a kihez kényszerítették?

— Ne beszéljünk arról, kedves tiszteletes ur. Rossz ember volt, megszegyenit becületet nevé. De hát az én leányom? hol van ő?

— Nézzé ezt a becületet fiatal embert, Faragó uram, — folytatta a lelkész kezeit Lajos vállára téve. — Ismeri jól. Nem gazdag, nem ur, de szorgalmas és becületes. Ez a kettő a legnagyobb kincs a világon. Én most ennek a legénynek a számára megkérem a kigyelmed Juliska leányát.

András és apja bámulva tekintének a tiszteletesre.

Ez akkor kinyitá a benyiló szoba ajtaját, s ott állott Juliska, a betegségtől még most is halványan.

A SVÉD TRÓNÖRÖKÖS PÁR.

boldogságára nincsen szó, azt csak érezni lehet.

A két öreg szívélyesen szoritotta meg egymás kezét.

— Legyetek mindig ilyen boldogok, — szólt a lelkész. — Szeressétek egymást. Legyetek jók és munkások. Megérdemlitek egymást, mert megőriztéték hűségüket megpróbáltatások között. Így legyen ez mindig. Áldjon meg az isten benneteket!.....

Egy hónap múlva lakodalmat ültek Lajos és Juliska. És azóta nincsen boldogabb család Várfalván, mint a Faragó uram házaépe.

A KOZÁK ÁZSIÁBAN.

Oroszország fejét Szibéria hópárnáin, lábát Ázsia forró főnyén nyugtatja, a mi épen megfelelő ama régi orvosi rendeletnek: tartsd

Faragó uram odarohant, karjai közé szoritá a leányt, összecókolva számtalanszor.

— Édes jó apám...

— Kedves, egyetlen leányom...

Egyebet nem tudtak szólni a boldogok.

Andrásra alig jutott sor az ölelésben.

Mikor vége lett küssé a nagy fölündülésnak, a tiszteletes ur ismét megszólalt:

— Hát az én kérésem, Faragó uram, válsz nélkül marad?

Faragó uram az öröm lelkesülttségében egy nagyot gondolt. Megfogta a Juliska kezét és odavezette Lajoshoz.

— Öleljétek meg egymást, édes gyermekeim. Felejtsetek el, a mit én vétettem ellenetek. Legyetek egymásé.

A fiatalok boldogan, az örömtől némán ölelték meg egymást. Az ilyen perczek

fejedet hidegen, lábadat melegen. — És mivel fejével már fölebb nem hatolhat, lábait nyújtogatja mindinkább előre, mert arra még van elég hely. A szomszéd hálótársak igen aluszékonyak, türelmesek, részint gyöngébbek, s a hol a sugás nem használ, ott egy hatalmas rugás megteszi a magáét — mindaddig, míg egyszer valami keményebb, makacsabb tárgyra nem talál, például az angol vetélytárs sarkantyujára.

Ez az idő pedig már napról napra hatványozottabb gyorsasággal közeledik.

A világ pedig feszült kíváncsisággal várja az érdekes összeütközést, és találgatja a két fél győzelmi esélyeit.

Az angol vöröskabátos lovagra nem a legjobb előjel, hogy ő az, a melyik küssé — szorongani kezd ellenlábasa közeledtére.

Beaconsfield e szorongás áldozata. Az angol nemzet aggodalma, kicsinyhitűsége nyilatkozik az ő bukásában és Gladstone fölemelkedésében. A merész császári politikától mintha megijedt volna, olyan embert hitt kormányra élére, a ki nemcsak nem akar többet hódítani, de valamit el is akar ejteni az aránytalan nagy hódítmányból. Hátrálni kezd Afrikában egyszerre, és hizeleg a rettenetes ellenfélnek, Oroszországnak.

Mert van ennek egy nagy fizikai előnye. Az, a mit minden birkozó falusi gyerek tud. Tudniillik ha két athleta abban versenyez, melyik tolja el a másikat a talpával, ebben a küzdelemben az győz, a ki a hátát valahová megvetheti.

Oroszország közvetlen szomszédja amaz országoknak, melyeket Ázsiából apránként elhódít. Anglia pedig ezer mérföldekre van Indiától; hadászati kifejezés szerint ő a levegőben függ, míg Oroszország mindig önmagára repliérozhat.

Es az is baljós jel a brit ellenfélre, hogy míg ő utóbbi időben tért veszít, az orosz szinte tizszeres mérvben nyeri a tért és nem az angol ő hozzá, de az orosz közeledik rohamlépésben az angolhoz.

Es a „choc” — a lökem ereje szintén növeli az atak diadalának előnyeit.

Anglia már annyira tul van terhelve, hogy inkább le kell rakodnia, különben megrokkán; míg Oroszország szinte szégyenli, hogy óriási törzsökén oly kevés az idegen fölrakodmány.

Régi, de egyre megdöbbentőbb valóságot rejtő mondás, hogy Európában, sőt tán a kerek földön, jelenleg Oroszország az egyedüli támadó, fenyegető hatalom, melynek hivatása a hódítás.

Mert ne feledjük: ha Anglia hódított, szerzett Ázsiában, ez által hatalma, tekintélye növekedett, de veszélyessége Európára nézve inkább fogyott; míg Oroszországgal megfordítva van. Anglia terebélyesebbé vált az öt világrészben szerzett birtokaival, és hasonlóná lett a tultermékeny fához, mely a sok gyümölcs alatt elhajlik, megtörik. Oroszországot azonban derékban erősíti a közvetlen magába olvasztott zsákmány, s ha vasutait kiépíti, olyan népvándorlást idézhet elő, a minőt még világrészünk nem látott.

Népének legalsó rétegét nevezhetjük barbárnak, hivatalnokseregét korrumpálnak, de mindamellett tény az, hogy terjeszkedik, hódít nemcsak Ázsiában, de ezzel aránylag még a művelt Európában is — igaz, hogy ennek legelmaradottabb részében, de végre is, a művelt nyugot beleegyezéssel.

A mint francziák, spanyolok, olaszok példája mutatja, nem oly igen könnyű még a műveltségben sokkal alantibb népek állandó meghódítása is. Oroszország pedig a mit egyszer keze ügyébe vett, azt többé ki nem eresztí.

SKARIATIN OROSZ TÁBORNOK SIREMLÉKE A SEGESVÁRI CSATATÉREN.

AZ ELMI KATASZTRÓFA. — A CSINGELHEQY LEOMLÁSA ABC. A LEOMLOTT HEGYRESZEK.

Egy század óta soha sem veszt el tartományt, de folyton nyer. És le tudja gyűrni a lengyeleket, a kik magukat nem sok joggal ugyan, de mégis a Kelet francziáinak nevezik.

Diplomáciaja kitűnő, és mindig jól tudja kiválasztani embereit és a módokat, melyek a körülményekhez képest legalkalmasabbak. A kalmár szellemű Khina ellen mint kereskedő, a turáni és turkesztáni félvad nomadok ellen mint katoná lép föl. Egyezmény- és szerződés-kötéseinek rendes következése a jelentékeny területszaporodás. A dungan fölkelés alkalmával megszállotta az *Ui* és *Kulda* területeket. A mennyei birodalommal ez évben kötött szerződés folytán mindenekelőtt a *Kulda* terület egy részét megtartja, azonfölül 9 millió rubelt sörpör be megvásárolja költségek fejében. A *Khorgos* folyamig terjedő nyugati rész végleg Oroszországba kebeleztetett. Az orosz kereskedők pedig egészen a kínai falig vámmentesen vihetik áruikat, s a konzulátus-tartás joga, mely előbb csak *Ui*, *Tarbagatai*, *Kasgar* és *Urga* tartományokra szorított, most már egy sereg beljebb fekvő nagy városra — *Szu-Tseu*, *Turfau*, *Kodbo*, *Ulja-Sutai*, *Chumi*, *Urmuzi* és *Gutseu* városokra is kiterjesztett.

Az orosz-ázsiai határ nyugati homlokzatán a kozák a cári birodalom terjeszkedésének utörője. A khivai és kivált *turkmen* hadjárat közelebb vitte az orosz zászlóaljokat *Afganisztan* északi határához. Itt ugyan most egy kis szélesödés áll be, ha kivált *Abdurrahman* diadala döntőnek bizonyul *Ejub* fölött; de az nem baj; mert hiszen a hódítás útján pihenőket is kell tartani. Mielőtt tovább haladnának, a *Kaspium* tuli részekben előbb háziassan be kell rendezkedniök. *Askabadot*, állítólag a legdélelebbi pontot, melyet *Skobelev* tavasszal elfoglalt, hatalmas erődökkel vették körül, és jelentős politikai és hadászati központtá emelték, a mi világosan mutatja, hogy a *Merv* felé való elnyomulásban csak szünet állott be, melynek tartama valószínűleg nem lesz hosszú. A *Kaspi* tengertől kiinduló vasut *Kizil-Arvatig* elkészült, onnan pedig *Askabadig* jut vezet.

Igy terjeszkedik az agyaglábának csufolt kolosszus egyre Ázsiában India, Európában Konstantinápoly felé. És a mi megjegyzendő, mind ez a roppant terület — kommasszált birtok! Nem megszakított, szétszört telepek laza füzere, mint Anglia birodalma, de beolvasztott, egységes, tagosított és egy főigazgatóság alá tartozó, majorságiilag kezelt uradalom, mely csak felényi volt, mikor Napoleon azzal a jóslattal fenyegette Európát, hogy vigyázzon, mert kockázka lehet. Mit mondana most, ha élne, és látná, hogy a kozák már csak néhány napi menetire áll Konstantinápoly előtt?

II. OSZKÁR SVÉD KIRÁLY KÖLTEMÉNYEIBŐL.

HOGLAND.*

1788. JULIUS 17.

I.

Negyven évig tartta már a béke Svéziának régi ellenével; — Ekkor újra kardra kelle szállni Hogy esatába' döntünk el jóvónket; S Finland völgyvidékén s parti tájain Büszkén lengtek a kék-sárga zászlók. Harczrakészen állt a svéd hajóhad, Szembeszállni bátor az oroszszal. Sorhajó tiz és öt állt a révben, Mely Mjölönél nyul a tengerárba, S a sorok között a rést betöltni Őt fregatta van közéjük osztva.

Maga Károly herceg a parancsnok E derék, jó régi tölgyfa-bástyán; «Harmadik Gusztáv» főárbocon leng Diszjelül a herceg lobogója. És köréje bajnok férfiaknak Egy egész koszorúja füződik, Érdemes rá mind, hogy arra bizzák A kemény vitába szent ügyünket, Melynek ép eldöntésére keltek. Ott az ósz, ezüstös fűrű Wrangel, S Nordenskjöld tapasztalt, hí szemével,

* A Kisfaludy-társaság kiadásában sajtó alatt levő Svéd anthológiából.

Puke, Klint, Modée és Leijonankar, Baltzar Horn is e nemes vitézünk, És köröttük egy egész sereg hős, Vész-megedezett, biztos tengerészek, Kész megannyi minden áldozatra. A királyhoz gyültek most előbb mind, A ki köztük állt, hogy feltűzelje Ez oroszán-serget a csatára.

Ő maga közölte velök a hirt Mely Kronstadtból nem rég jött, s imigy szólt: «Készen áll már az orosz hajóhad Vizre szállni teljes erejével, Huszonöt hajó kel összecsapni Svéd hadunkkal itt a fin öbölben. Nem tagadja el, hogy tulerővel Fognak összetűzni majd hajóink, Nemkülönben Greigh-el a híressel, A ki nyolcz kemény csatába győzött S Albion hajóin vénhedett meg, S a ki most zászlóinak körébe Sok derék bajtársát egybegyűjté. . . . Ámde azt még bátrabban kimondja: Bízuk a jó ügy — s az ur kegyébe, Bízuk a svéd régi hősiségbe, Mely szülőhőmértékét csatára, Bízuk a hí Admirálisába És a próbatétre szállt hajókba, s Válaszul öröm riad szavára, S Gusztáv csak nemes harczvagyat olvas Mindenek szeméből, a mi tisztán Látszik ott és meg kíván felelni A beljök helyezett bizalomnak Híre sincs itt gyáva rettegésnek! Mint a tengerek szabad fuvalma: Oly vig, oly fris, bútlan itt a lélek. S mégis, mint a nyári hó nap, ugy ég Szent tüzetől, a hó szeretettől. Szív, ezer dobog fel öshonáért Svéziáért és király uráért!

Vége hogy lecsillapult a «hurra!» S a szemektől ékes tág öbölben Eldördült a végső üdvölvés is: E bucsi Gusztávától, a sokaktól A kik érte vérök ontani készek: Ekkor a vezér körébe gyűlnek Mind, hogy a mi tisztök lesz megértsek, S egy hajónagy ily olvassa csengőn A sohsem felejtendő parancsot: «Indulunk a muszkát fölkeresni; Férfias komolyságot kívánunk És a főktől pontos gyorsaságot. A hajó mind, sorban összetartson, A csatában egyesült erő kell. Ámde a tapasztalt tengerészek Ők itéljék meg saját eszközkel, A mi legjobb egy vagy más esetben; Csakhogy a sort senki el ne hagyja, És a törvényt senki meg ne szegje. Ellenünk fő, büszke árboczára Czélozzon a biztos svéd golyó mind, És ha a lóporfüst fellebégél Jelt ad a zászló kivillanásból: Törjön utat mindenik magának, Hol nyilást lel ellenink sorában, És kövesse a következőt azt, A ki bátran utat tört először. Veszzen inkább mindenik hajónk el És merítsék inkább mind a mélybe, S minden ember élte veszzen inkább, Semhogy elleninket átereszsük. Én, vezértek, minden vést megosztok Véletek, s az a fő büszkeségem, Hogy királyunk tengerész hadában Én lehettem épen a legelső. Megmutatta a svéd a világnak Régidóktól fogva számtalanszor Mily híven ver szive a hazáért S mily örömmel ont vért a királyért S osztja véle harci győzedelmét!» Végezé. S most szives kézcsapással Vála el vitézitől a herceg.

S mind csak egy vágy ég azok szívében Az, hogy a világnak megmutassák Ujra a svédeknek hősiségét, És — az ellen túlerős hadával Szembeszállni, győzni vagy elesni.

II.

A fin-öblön köd borong sűrűn S elborít két harcra kész hajórajt Mélyek ott közelnek hosszú sorban Lassan uszva, a véres tusára. Vége lebben egy helyütt a fátyol; Regg fuvalma surran át az áron S bágyatag fény látszik a habokban. Oszlik a köd, elnyel a tenger. S virrad. Im, a nyári nap követje Fényes arcczal tün Hogland fölött fel.

S halld! — az ágyú. Svéd golyó az első, Mely süvöltve sujt le az oroszra! Még a messze szirt is visszabug rá, A midőn ezernyi ágyú dörög Szörnyű hangon a csaták dőrejjét, És ezer halálnak vak követje Száll sivitva szemközt fenn a légben. «Erzsébet Saroltá»-nak golyói Kényszeríték visszafordulásra A legelsőnek jött muszka gályát. De szilárd s veszélyes mozdullal Tart «Rastialaff»-on Greigh főhajónknak S jó szorosban több is a nyomában. Mind a svéd derék-hadat szeretné Közrefogni s azzal összetörni. Felülmulhatatlan hősiséggel «Harmadik Gusztáv» üteggé rájok Kétszeres töltés tüzet okádja. Ugy hogy erre majdnem ingadoznak, Félre tartanak, meg újra vissza S egy tűz-árba mind előre törnek.

Dúl a harc. A szél ellél egészen; A hajóval a kormány alig bír; Bénul a sor, bárha egy se tágit. Nordenskjöld a vést aggodva látja És imigy szól Károly admirálhoz: «Herceg! egybe' forduljon meg a had, Mäskülönben összetarthatatlan. A hajók baloldalát az ellen Összelötte, s dél felől a partnak Sziklaszirtes zátonyához érünk. Jobb, vontljunk északra hadastul, S újra ekkor szálljunk szembe velök!» Károly herceg — a hir így beszél — Mint rendezes szokása volt, nyugodtan Szitta ezüst kupakos pipáját, Mintha épen semmi baj sem volna És golyó golyóra nem süvöltne. Jónak, bölcsnek látta a tanácsot, Mit követni méltó, s tudta azt is Nordenskjöldből nem a gyávaság szólt. «Jó tehát — mond — add ki a parancsot. Megtörtént; de az orosz hajóhad Épen ily veszélynek volt kitéve, És az is megfordult abba' nyomba. Csak vezérhajónk körül dühöng még Harci vész pusztító szörnyű lángja. S ágyut ott, kétségbe sés irányoz. Mind közel, közel nyomul az ellen, Isten! Oh remélhető-e menség? Károly herceg és maroknyi népe Mely körülte őrgöngő csatát viv Mind a balsors áldozatja légyen? Már homályos árny borít meg mindent, Titkos örvényét a hab kitarja, A nap elhomályosul. A szél is Visszafojtja rettegőn lehellét. Már emelve tartja a halálnak Angyala a sarlót hogy arasson. — — — S im! a füstfellegből mint a villám Oly váratlan, ellenállhatatlan Szerteszóra mindazt, a mi gátol, A veszélyt eloszlató előtör. S mond ki az? Zeuszától nyert-e lángot Titanok reményit összetörni? Nézd, remeg mind, — és kitér előle. Még a három-sorozatás hajó se Mer sokáig szembenézni véle. S vajh ki ő? Ha! Őseink porára! Ó az, ő, a bátor Horn a «Wása»-n E napot dicsőség ünnepévé Vágyja tenni, mentni hadvezérét. És kikényszeríti a szerencsét.

Bámulattól dobban a kebel mind, Üdvözölve táru mindenik kar. S lángra gyúlva csillog szemekkel Kapja Károly az ezüst nagy hang-csót, Átkiált a grófhöz és dicséri A vitézül mehozott segélyért! Ámde az — nem hallja már e hangot, Földi szó nem hat hozzája többé. Készen engedett a főbb parancsnak Halmi tisztiben, a melyre esküdt. Szomszédját is e golyó találta S vér borítá el vezére mellett. De az ifju Lagerstrale mégis Megmaradt, a míg beteljesíté Főnökének e végső parancsát: «Számon kérem még az égbe' töled Hífi most föl a «kard nagy keresztjét» Még dühöngőbb lángra gyul a küzdés. A «Horn», a «Becsület» és «Minerva» Az orosz főhad felé előtör, Vége megrendül az, törve van már, A hős Christiernin «Gustav Adolf»-ja Nagy keményen egy pistolylövésrül Összecsap hatalmas ellenével, Árbocz omlik, — védelem lehetlen, Hurra! nézd az András-zászló eltün, Büszke «Wladislaw» magát megadja, S félre, eltaszítják a hajókról. Mindenütt menekszik az orosz had, Borda-zuzva, s szárnya-szaggatottan Törtet a sik árt elérni gyorsan Majd Kronstadtn aztán a hajógyárt. Jaj! de nagy zsákmányt is visz magával Mely soká volt védve hősiséggel, Mig több három mohó elejté. A csatán, midőn beült a szélesend, «Gusztáv herceg» nem fordulhatott meg Össze lévén az orosz golyóktól Lőve rajt árbocz, vitorla, kormány. Claes Wachtmeister gróf rémülve látta, Hogy semerre sincs többé menekvés, Nem kívánt elesni boszulatlan Egy hajót — mint mondják — elmerített, S még egyet tön harcra képtelenné. Vége ő lett a nap áldozatja. Rég beállt már az éle homályja A midőn a végső ágyú dördült Ámde mind tompábban s távolabbrul; Vége csend lön, olyan mint a sirban. Ágyuknál, melyek újra némák Fáradtan, de győzedelmi kedvvel Állnak a hajókon mind a svédék Várva a jövő nap új csatáját.

Julius tizennyolczadikja virrad S végre fény dereng a lombha felhőn Az előbbi harci nap nyomában. Messze ott keletré, Greigh hajói Látszanak még, vérbé futni vágya. Ám mihelyt a kék mennyboltozatról Fény lövelt a svéd fehér vitorlák Zárt vonalban álló ép sorára: Mentek ugy, — hogy a nyomuk se látszék! S most, midőn a hullám hús ölében A végső vitorla is letűnt már, És egybe' se leng a fin-öbölben Mint csak a mi hármias nyelvű zászlónk Ekkor, s nem előbb vonul hadastól Károly biztos révbé, Sveaborgba.

III.

A király köszönti hősit újra; Lelkesült, ihlett örömrivalgás Zeng a büszke Gustavokkvar erdőrdül; Város és rév zászlókkal díszite, — S harezosink elé, ujjonva, vigan Hálás nép özonlik; majd az elnyert Zászlókat viszik nagy ünnepélyvel A templomba, ott a győzödelmek Kutfejenek, ősink Istenének Ihletett, buzgó dicséretül Felzeng a magasztos svéd Te Deum. És az orgonának mély szavába Ezrivel vegyül az ágyudörgés. Itt az ünnepély hogy véget ére, A király kilép a nagy piacra

A hajóhad hőseinek körébe. Szent öröm ragyog Gusztáv szemében, Csillogását árny ma nem borítja, Fényihöz csak a köny fénye járul. Meghatottan szólal, — és beszéde Méltón tolmácsolja Svéziának Háláját a hősök érdeméért, «Ezt, a hí emlékezet megörzi Az utókor szent örökjeképen, Melynek ára nagy, s vér a pecsétje. Megdaczol a Horn- s Fust- név a korral, Mert a míg a svéd szabadság él: — szent Tisztelettel fogják emlegetni!» S hogy a svéd király mi nagyra tartja A hajóhad bátor hősiségét: Ó a hős keblekre önkévével Tüzi most föl a «kard nagy keresztjét» Ezt a diszjelt; mely örökre szóló Emlékül lön megállapítva A dicső hoglandi ütközetnek.

FEL A ZÁSZLÓT.

(FLAGGEN ÖPP.)

Fel, egész világtól beesbe' tartott Svéd zászlónkat, a fő csúcsra fel! Koszorús hős, hajtsd le mind, a kardot! Régi fény s jövők reménye kel A mi zászlónk fön lengésivel.

Kék mezőben látsz arany keresztet; A hűség alapján szent jelünk! Hósi szívet arra emlekeztek: Győztes addig a mi fegyverünk, A mig Istennel mi, — s ő velünk!

Hármas sárkány-nyelv, lobogj merészen, Mint viking-jel, * a mely harcra hív; Árbocz ormán lengj, hirdetni készen, Merre kék habok csatája viv: Tenni mit tud hős kar, hósi szív!

Nagy hírű volt, s tiszteletbe' tartott Mind e jel, mind ók, kik őrizék; Merre csak bejártak messzi partot, Ott a hir ma is regéli még Tisztóket mi hősön végezék!

Üdv neked, dicsőségünk tanúja! Üdv, örömbé — búba', hí barát! Az utód az ősektől tanúlja Hogy tekintsen vérszbe', harcra rád, — S el ne adjon, érne bár halált!

Lengj magasban, svédék lobogója, Félve és tisztelve úton! Régi fényed minden kor megőjja, Tárd ki színed büszkén a habon, S mint maig, — örökre szabadon!

Svédéből:

GYÖRÝ VILMOS.

EGYVELEG.

* Nagy csillagvizsgáló tornyot állítottak föl közelebb a Pyrenensok hegységében a Pic du Midi nevű csúcson 8500 lábnyira a tenger színe fölött s az intézet vezetője, Mansouty tábornok, már be is költözött. Az intézet el van látva jól mindennel, mivel számítani lehet rá, hogy lakói a téli évadban hónapokon át el lesznek zárva a világtól.

* Az ismert jegenye fát, melyet Versaillesben a Petit Trianon kertjében Mária Antoinette ültetett s melyet azért sokan látogattak, a vihar nemrég ki-döntötte.

* A hideg világitást Angliában Cambridge környékén már több községben alkalmazzák a levél-szekerények nyílásain, hogy azokat a sötétben is könnyen megleheszen találni. A kísérlet eddig mindenütt kitűnően sikerült.

* A legnagyobb tenger mélység. Az eddigi legnagyobb tenger mélységét Belknap György, az amerikai Egyesült Államok hajózási társaság kapitánya találta meg. Belknap Callaórol július 6-áról kelt és a tengerészeti miniszteriumhoz beterjesztett jelentésében ama méréseket említi föl, melyeket ő a tengerparttól számítva 24 földrajzi mérföldnyi távolságban a tenger mélysége 3368 öl vagyis 20,000 láb volt. Ez a legnagyobb mélység, melyet eddig a Csendes-oceánban mind déli, mind keleti részen megmértek.

* Viking a svédben a legmerészebb hajós; hajdan kalózt is jelentett.

Azon reményben, hogy az oceán medrének még mélyebb depresszióját fogja találni, Belknap újabb méréseket vitt véghez. Kelet felé ment 2 földrajzi mérföldnyi távolságig, de itt a tenger mélysége csak 3168 öl volt. Ezen kísérletek alkalmával a mérő órnak hengere agyagföldet és zöldes színű homokot hozott a felszínre a tenger mélységéből.

* Selyempuskákat készít Tojóban egy élel-mes japáni. Mondják, hogy ép oly szilárd, mint a vas s a mellett könnyű és sokkal szebbre hord.

* A villamosság a posta szolgálatában. Bruner bécsi mérnök tervet készített, miként lehetne Siemens villamos vasuti kocsijait levlelek és csomagok szállítására alkalmazni. A kísérletek szerint, ha az országutak mellett egy kis vasutat és falozott csatornát állítanak, a postaszállítmányokat igen gyorsan lehetne tovább küldeni, azaz egy percz alatt egy kilométerre, s óránként 60 kilométer távolságra.

* Marylandban, Westminster városban nemrég halt el Belt Róbert nevű 80 éves néger, ki arról volt nevezetes, hogy öt részvénytársaság tárgyává tették s életét 200,000 font sterlingig biztosították. A részvényesnek jó sok ideig kellett ez ember halálára várakozni.

NYOMA VESZETT!

— ANGL. REGÉNY. —

HARMINCZKILENCZEDIK FEJEZET.

A Vezuv kitörése.

Sorrentóban, a Hotel della Sirenában lakva, Lancelot és Winifred számos angol honfitársukra akadtak, kik közt nagy figyelem tárgyai voltak.

— Lord és lady Brackenbury, alig két hónapos házasság, nászutjokan, — testvére annak a Brackenburynak, a ki évekkel ezelőtt eltűnt s nyoma veszett — iszonyu gazdagok — szénbányájuk van valahol az északi vidéken — nem érdekes ez? A lord apja egykor nápolyi követ volt, — bátyja meggyilkoltatott — két-séghívül meggyilkoltatott — menyasszonyát öccsége vette nőül — s oly szép nő! oly kedves! — A propos, vajjon kitér-e a Vezuv? a vendég-lős azt mondja, hogy nem, az egész csak egy kis kén-kiömlés, a mi mindennapi jelenség; bár csak kitérnie! megfizethetlen látvány!

Körülbelül így s kevés változattal folyt a fecsegés Brackenburyék körül, angol honfitársaik körében. Ők azonban nem sokat gondoltak vele; hanem élvezték az élet s a természet verőfényét s nem engedték zavartatni magokat annak élvezetében. Őszíveren lovagoltak a hegyek közt; ladikáztak a tengeröbölben, kocsiztak, gyalogoltak, a mint jött. Átrándultak Capri szigetére s megnézték a kék barlangot; majd Amalfitát és Salerno; a gyönyörű táj legszebb pontjait lerajzolták vízlatkönyvükbe: a massai fenyvest, a galli magános sziklákat, Pompéji felséges maradványait. Ők is látták a füst és fénycokrotát, mely a Vezuv tetején csóvalódott; s Lancelot egyszer azt is mondta, hogy az mégis láva-kiömlés lesz; de másnap reggelre ismét nem látszott ott semmi s nem gondoltak vele tovább.

E közben mindennap tervezték, hogy meg-mászzák a hegyet s mindennap elhalasztották a fáradságos kirándulást. Egy kedden reggel, mikor a tenger egészen csöndes s az ég felhőtlen volt, ismét csak egy kedvenc magános helyükön ültek rajzolgatva s szerelmükről beszélgetve. Elhatározták, hogy miután minden csöndes, másnap mégis csak megmászzák a Vezuvot.

A rákövetkezőt éj szintén csöndes és forró volt; s a Sirena kertje egész késő éjfélig tele volt sétálókkal, kitérő elvárású szitták magokba.

Lancelot kora reggel ébredett. Órájára nézett: négy óra volt; de a lecsukott ablakredőnyök levelei közt átszillogott a felkelő nap fénye. Csöndesen kikelt ágyából, hogy föl ne ébreszse a nyugodtan alvó Winifredet, belebújt pongolyájába s kinyitotta az ablakot. Egyetlen vitorla sem mutatkozott a tengeren; egyetlen élő lény sem mozgott. A léget narancsvirágillat töltötte el, a kertben a rigók futó-részték, s bájos és könnyű rózsaszín felhő, csak egy tenyérnyi, lebegett a Vezuv ormán.

Lancelot soká merengett a reggel és a táj szépségén; azután asztalához ült s írni kezdett.

Nem levén kedve újra lefeküdni s elaludni, halomra gyűlt levelei megválaszolásához kezdett. De gondolatai szerte kószáltak s nem tudta őket összeszedni. A régi villában látott alak, mint kíséret, lebegett szemei előtt. Az előbbi napokon mennyit kereste, mennyit tudakozódott az aranyaszámántos tengerész tiszt után; mind hiába! De nem bírta kiverni a fejéből. Erőltette magát, hogy válaszolnia kell az előtte fekvő levelekre.

Az óra ötöt ütött. Ugy tetszett neki, mintha zajt hallana a hálószobából. Visszatért oda. Winifred most is oly csöndesen aludt, mint a mikor egy órája elhagyta. Haja szétomolva fehér vákosán; arczát fél kezére nyugtatta. Pár percig hallgatta szelid, egyforma lélekzetét s ismét visszatért írásztalához.

De a mint az ablakon kitekintett, az előbb oly csöndes jelenet egészen megváltozva találta. Az előbbi rózsás felhőske helyén sűrű nehéz füstoszlopot látott a Vezuv orma fölött emelkedni, fehér és aranysszínű sávolyokkal.

Szaladt felköltöni Winifredet.

— Kelj föl, kedves! — szölt. — Hamar! a Vezuv felségesen füstöl, de talán nem soká fog tartani.

Winifred gyorsan felugrott, magára kapta reggeli ruháját s az ablakhoz sietett.

Csak e pár perc alatt is a füst ereje és nagysága megkétszereződött. Ellenállhatatlan gyorsasággal s nagy tömegekben gomolygott, minden perczen szeszélyesen változtatva alakját. — Óriási sziklák meredezéseinek látszott, melyeken a nap aranyfénye csillog, s villámok szaladoznak.

Winifred összekulcsolt kézzel, bámulva állott a nagy-szerű látvány előtt s remegve suttogta: — Oh Lancelot! Ez már a kitörés!

Tovább egy órával — de egy fél napnak is tetszett — állottak a meglepő látvány-szemléletébe merülve. Rajtuk kívül, úgy látszik, senki más tanuja nem volt. Sorrentóban egy lélek sem volt ébren.

Nyolcz óra előtt azonban talpon volt az egész vendéglői népség és vendégsegreg. A sok angol utazó mind csak a «kitörés»-ről beszélt.

— Kitörés? — mondá a vendéglős kicsinylőleg mosolyogva. — Szó sincs róla! A kitörések nem így kezdődnek. Szép látvány; semmi egyéb. Az urak és asszonyok meg lehetnek nyugodva, hogy egy pár óra alatt mindennek vége.

S azzal Lancelot és Winifred felé fordulva: — Mylord és mylady elhíhetik, hogy mai kirándulásukat ez a csekélység nem fogja megzavarni.

A sajkások és kocsikok is mind ugyanazt mondták: az öreg Vezuv ma csak nagy pipából pipázik, de egyáltalában nem forral semmi gonoszt!

Mind a mellett Lancelot azt mondta: várják el a délutánt, míg a hegy teteje kitisztul. A reggelt saját lakásuk erkélyén töltötték, hol Lancelot megpróbálta vázlatkönyvébe lerajzolni a füst szeszélyes alakzatait.

Egyszerre letette kezéből a pamacsot, melylyel dolgozott s figyelni kezdett.

— Hallottad? — mondá Winifrednek. Kimondhatatlan mély, tompa dőrej hallatszott, mintha a föld alul jött volna.

— Mi az? — kérdé Winifred, elsápadva.

— Ujra kezdődik, — szölt Lancelot, fölgyorva.

Ugyanabban a perczen óriási fekete, majd sötét lilaszínnel váltakozó füsttömeg lövellt

föl a hegyből, fehér, sárga, rézvörös sávolyokkal áttörve. A közben a földalatti dőrej egyre növekedett.

— Ez mégis kitörés kezdete, semmi kétség! — kiálta föl Lancelot.

Minden arra mutatott. A madarak megszűntek énekelni; a gulya és nyáj kullogva, magától tért vissza a legelőről. A házórzó eb odvába huzta magát s félelmesen vonított. A közben a levegő forró és nehéz lett; míg — mintha a hegy mögül — óriás felhők, vagy füsttömegek? — emelkedtek szüntelenül, kifogyhatatlanul.

— Mit tegyünk? — mondá Lancelot. — Félnél-e Nápolyba indulni? Jobb szeretnél itt maradni s távolról nézni a kitörést? Nem érzed-e magadban ellenállhatatlan, nyugtalan vágyat: valamit tenni, valamit kezdeni? menni s nem maradni?

Winifred egyszerre oda nyilatkozott, hogy menjenek Nápolyba. Ámbár mi előtt ezt beszélték, s azon tanakodtak: mikor induljanak, a folyvást emelkedő füstöt lánglobbanások váltották föl, s világosan látszott, hogy a láva-folyam a nápolyi oldal felé indul, attól nem tarthatnak, hogy már utközben érje valami veszedelem.

Jó késő délután, már öt óra volt, mikor Castella maréba hajtottak. A kikötő csaknem

NYOMA VESZETT! — WINIFRED AZ ABLAKHOZ SIETETT.

üres volt; a hajók és csónakok nagy része odahagyta. Az uton, a parton mindenütt szegény falusi nép, férfiak, nők, gyermekek csoportjai, állottak, menekülve fenyegetett lakásaikból. A vonat már várt, hogy az utasokat szállítsa. Rémhírek kerengtek, hogy Porticit már elborította a láva, hogy a lacryma-christi szőlők meg vannak semmisítve; hogy az ut megbizhatatlan. Mások megegyeztek, hogy túlzottaknak állították e híreket, melyeket leginkább a megrémült falusiak terjesztettek.

A vonat megindult. Állomásról-állomásra több és több menekülő csoportosult s ijedelmesh hírek hallatszottak. Porticit csakugyan egészen ki volt ürítve, bár tényleges veszély még nem volt. De a füst s a lángkitörések egyre fenyegetőbbek voltak; s a földalatti moraj egy perczre sem szűnelt.

Naplemente után, alkonyi félhomályban érkeztek meg a nápolyi állomásra. Mindenki a bérkocsikhoz rohant s Lancelot és Winifred alig juthattak kocsikhoz. Az egész város talpon s az utcákon volt. Az emberek ijedten szaladoztak fel s alá. A megrémült falusiak nagy csoportokban érkeztek s rémhíreket terjesztettek.

Lancelotok a «Villa di Roma» szállodában alig kaptak embert, a ki nekik szobát nyisson s vacsorával szolgáljon. Szegény Winifredet az

ut, a folytonos félelem s ijedség egészen kimerítette. Alig bírta a lábán állani. Mégis az ebédő terembe kelle menniök, hogy valamit kapjanak, mert a felszolgáló személyzet is mind az utcákon szaladozott.

Mig tányér levesökre s sültjókre vártak, az ajtó nyílt s egy magas vékony ember, szemén csipetével, karján egy hölgykendővel lépett be s vizsga szemekkel tekintett körül, hol foglaljon helyet. Egyszerre szeme megakadt Brackenburyékon.

— Ah! lehetséges-e? — kiáltott fel meglepetve. — Lord Brackenbury!

Lancelot felállott s a két férfi kezét szoritott.

— Kedves nőm, — mondá Lancelot, — nem is ismered Fink urat, kit annyit emlegettem, a Castelrosso grófnő férjét. — S a grófnő? — kérdé Finkhez fordulva.

Fink ur megfordult, kirohant a teremből s néhány perc múlva nejjével tért vissza.

— Egy örökkévalóság, mióta kegyedet ismerem óhajtom, — mondá a grófnő. — Igazán kedves, hogy itt találkozunk. Otthon szomszédok vagyunk s remélem jó barátok is leszünk. Én meg is akartam látogatni, de ferjem azt mondá, hogy miután önök — Langrey kisasszony és kegyed — nem jöttök hozzánk, nem illenek tolakodni.

— Nagyon visszavonult életet élünk, asszonyom.

— Tudom. Pennefeatherne mondta, hogy kegyed kerül a társaságot.

— Nem istudtam: mi a társaság. Nagyon szegények voltunk, asszonyom.

A grófnő mélyen elpirult; pedig Winifred ezt oly természetes egyszerűséggel mondta, mint olyan valamit, a min egyáltalán nincs mit szégyenleni. Aztán, hogy zavarától meneküljön s mára fordítsa a beszédet, a jó szívu grófnő el kezdte beszélni utazásait, — mert ők is nagy uton voltak — Kis-Ázsiában, a szigeteken; s legközelebb mai kirándulásukat, hogy közelebről lássák a Vezuv fenyegető kitörését.

— El sem hinné, honnan jövünk éppen most, hadaró. Megismerkedtünk Mellonival, az észlelde

igazgatójával s ma, látva a Vezuvot, egy kis gözöst béreltünk, mely Porticiba vigyen s onnan egyenest az observatorumba sietünk. Oh felséges látványoknak voltunk tanúi!

— De nagy veszélyben kelle forogniok! — mondá Winifred.

— Teljességgel nem! legfőkébb a megfurdás veszélyében, kedves lady Brackenbury. Ah, mily fenséges volt a Vezuvot oly közelről nézni. Winifred bámulva nézett a beszélőre, mintegy kétkedve, komoly elragadtatással beszél-e oly dologról, melynek csak hallása is őt iszonyúan és rettegéssel töltötte el.

— Nah, mint remeg a föld? Erzi kedvesem? — mondá Castelrosso grófnő. — Valóban azt hiszem, a kitörés még egyre növekedőben van. Igazán felséges!

Az új roham s földrengés kitörés előtt még csak három égő pont, három meggyuladt falu, látszott a láthatáron: San Sebastiano, Massa di Somma, és San Giorgiano. Most a negyedik is felgyuladt, a mint az égő láva azt is előzömlötte: Pollena. Kettő San Giorgiano és Pollena jelentéktelen kis falucskák; de San Sebastiano harmadfél ezer, s Massa di Somma talán két-annyi lakossal is bír: ám a lakosok az utolsóig menekültek s házaikat s mindenüket martalékul hagyták, csak hogy életüket menthessék.

(Folytatása következik.)

A MÜCSARNOK ŐSZI KIÁLLITÁSA.

A műcsarnok őszi kiállítása e hó 2-án nyílt meg. Gazdag, változatos kiállítás, és a legértékesebb, melyet eddig a műcsarnokban rendeztek. A szigorú műértő ép úgy, mint a laikus, élvezettel mehet végig a termekben. Külföldi művészek nagy tömegben jelentek meg, de a hazai művészek is igen tisztességes helyet tartottak font magoknak. Külföldön lakó jeles festőink azonban elmaradtak. A legjelesek közül Liezenmayer van itt, ki egy egész termet elfoglalt Schiller «Harang»-jához készített 32 illusztrációjával, a költészeti ihlet, az erőteljes előadás és virtuoz rajz e nagy ciklusával.

A kiállítás szokatlanabb jelenségei: a francia és belga művészek nagy száma. A párisi Salon, a brüsszeli kiállítás nem egy jeles darabja van itt. A német művészek száma sokkal kisebb, mint az előbbi kiállításokon; de ez a legkisebb érdekességtől sem fosztotta meg a műcsarnokot.

A történeti festmények közt Lots Károly kitünő részt tart fenn a magyar művészeknek. Kapisztrán Jánost tünteti föl, a mint a néptömeget a törökök elleni csatára lelkesíti. *Thán Mór*olt Szent László királyt látjuk, a mint elfáradt hadának a közsiklából fakaszt forrást. Mindkét kép a ferenczvárosi templom ékecsége közé fog tartozni. *Thán* még a Hunyadi-családról is festett egy képet, családias csöndben tüntetvén föl a törökverő hadvezért.

A történeti művek közé tartozik *Greguss Imrétől* egy nagy táborig kép, az 1848-iki szabadságharcból, mozgalmas csoportokkal, mulató és pihenő honvédekkel és igen sok alakkal. E fiatal festőnk több csinos életképet is állít ki. *Innocent «Piata»-ja* (Krisztus holtteste) dicséretes munka. *Déri Kálmán «Rabszolgavásár»-ja* új tehetséget mutat be. A képen szeretetreméltó részletek vannak, rajzbeli hibákkal vegyest. *Temple János «Kortekedése»* nagy erővel és jeles technikával festett kép, 8—10 életnagyságu alakkal. Nem annyira az izgalom zaját kívánta bemutatni, mintsem a legkülönbözőbb embereket, kiket a választás gondoljai összehoztak tanácskozni. Életteljes arczok egytől egyig. A párisi magyarok közül *Ebner Lajos* két genre képe vásári jelenetet mutat, élénk, tarka élettel, finom részletekkel és francziás csinosasággal.

A tájképek közt *Mészöly Géza* három kised, de kedves, vonzó festménnyel jelent meg; *Telepy Károly* egygyel. *Agházy Gyulától* «Bodri uram kastélya» (egy rongyos csárda) és «Röfögő csapata» táj és genre-képek együtt, s jó érzékkel festvék. *Spányi Béla* tájképei többnyire alkonyati borult hangulatot tükröznek. *Tölgyessy Arthur* új képei a fiatal művész haladásának csinos hírnökei.

Arzczek aránylag nem sok van se külföldi, se magyar művésztől. *Vastagh György* egy női arczképe e művészt jól képviseli. *Hrinják Éde* «öreg asszony» jellemzetes tanulmányfő.

Az állatképfestők közt *Pállik Béla* «Liba-családjá» a tárlat egyik legvonzóbb műve. «Pásztorélet» címet viselő festményén pedig juhokat tüntet föl bravórral. *Feladi Tivadár*, ki eddig életképeket és tájképeket festett, most szintén mint állatképfestő szerepel.

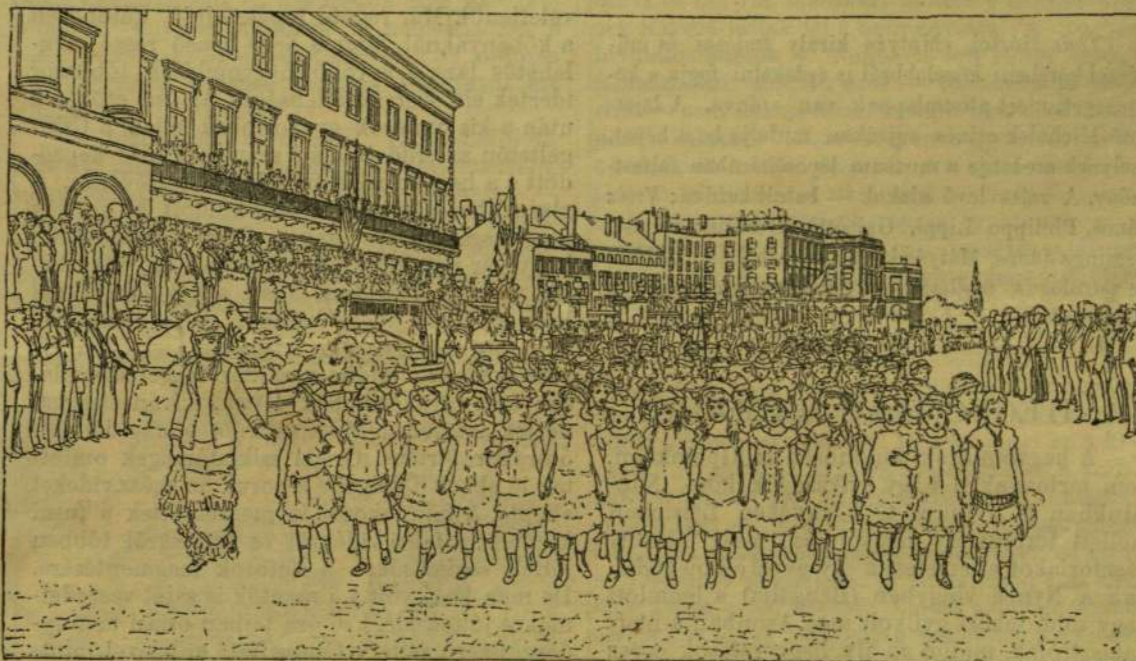
A külföldi művészek nagy csoportja minden genret képvisel. Egyik legsajátosabb jelenség a belga *Verhas*, kecses gyermekeivel. Egy nagy festménye azt a jelenetet mutatja, mikor a belga királyi pár ezüst megegyezőnek ünnepélyén az iskolás gyermekek elvonulnak az ünnepi menetben. A hatalmas kép a Salonban is kitüntetést nyert és a belga kormány 30,000 frankért vette meg.

A genre képek legfeljebb *Loir Luigi* festménye, esős, őszi nap Páris egyik hídjánál, virtuozitással festve, nyersen, de nagy biztossággal, úgy hogy e terjedelmes kép valóban egy darab égő, szürke felhőkkel, nedves levegővel, kietlen utcával, melyről az emberek esernyők alá és omnibuszokba menekülnek. Mellette *Flahaut* nagy tájképe tűnik föl; setét erdő tövében elvezető út, a napnak utolsó sugarával, mely egy hazamenő nyájt világít meg. *Verstraete* két alkonyati tájképe derültebb egü s mély hangulata által kivált az lep meg, melyen a háttérben a ködös szürküllet az erdő tövében is kezd terjedni. *Verheyden* arató földje, világos szürke rozsvetessel merész tónusában éri el nem közönséges hatását. És még sok jeles, megkapó tájkép bilincseli le minden teremben a figyelmet.

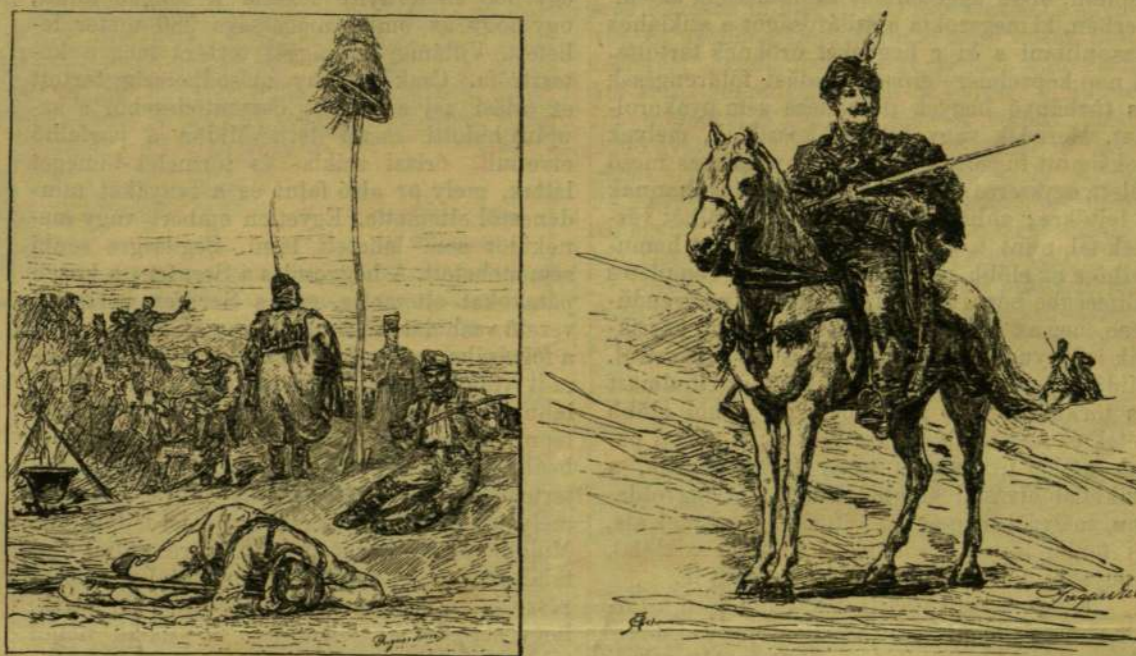
Az életképekben vidámság, ötlet, kecs nyilatkozik. *Aby Leon* egy ily kis képet mindjárt az első teremben ott találjuk; egy fiatal leánykát, ki az otthon nem levő művész számára a kifeszített vászonra ír üzenetet. *Gourion de Saint-Cyr* festményének címe «Rosette», valóban ide róza az a mosolygó szép leány. *Hermanstól* egy bál jelenet kitünő. Kiváló előadási képességgel festette *Feyen-Perrin* a hazatérő halászlányokat; szintén töle van még egy szízen is, ki a víz partján haját szárítja. *Walters* Emiltől egy történeti vázlat a nagy biztossággal festő művészt mutatja be; másik képen egy szerencsen rabszolgát ábrázolt. *Mejers* kétélverő a technikai sikerben érik

MÁTYÁS KIRÁLY TUDÓSÁI ÉS MŰVÉSZEI KÖRÉBEN. THÁN MÓRÓTÓL. RAJZ: MICHAEL L.

AZ ISKOLÁK FELVONULÁSA A BELGA KIRÁLYI PÁR ELŐTT. VERHAS J.-TŐL.

HONVÉDTÁBOR. KORLÁZ 1848-BÓL. (RÉSZLET.) GREGUSS IMRÉTŐL.

KURUCZ.

el a hatást. *Dell Aqua* a Sámson haját nyíró *Delilában* nem közönséges módon figyelmeztet egy szenvedélyekben kiáltó nőre.

Nagyhatású képek: *Destez*-től ó egyiptomi lakoma, melyet az egyiptomi ur nagy társasággal ül, és meghalt felesége múmiáját is felhozza. *Grandjean* nagy festménye, két életnagyságu paripával, melyeket valami mythoszi idomító igyekszik fékezni. *Papperitz* pedig a legnagyobb festmény, egész oldalt elfoglaló, *Dante «Poklához»* festája meg azt a jelenetet, mikor Charon átszállítja a Styx tulsó partjára az alvilág jóevényeit.

Csak röviden említettük a gazdag tárlat legfeljebb műveit. Már az első napok alatt úgy mutatkozott, hogy a közönség is osztozik a művészvilág ama meggyőződésében, hogy a tárlat a mi viszonyaink közt létrejöhethetök közt igen sikerült. A közönség jól látogatja és érdeklődik szemléli.

Csak röviden említettük a gazdag tárlat legfeljebb műveit. Már az első napok alatt úgy mutatkozott, hogy a közönség is osztozik a művészvilág ama meggyőződésében, hogy a tárlat a mi viszonyaink közt létrejöhethetök közt igen sikerült. A közönség jól látogatja és érdeklődik szemléli.

ily lajstrom, mely nagyon elősegíti a gondosabb szemlélet, s kiállítási emlékül is megmarad. Természetes, hogy a hol oly sok az illusztrálni való, s a hol jutányos árba is tekintettel kell lenni, az egyes rajzok művészi kivételéről szó sem lehet. Azok rendszerben csak vázlatok, melyeket a festők nagyjából vetnek papírra, s leginkább a motívumokat tüntetik föl. A mi illusztrált lajstromunkban 50 kép van bemutatva, külföldiek és hazsiai egygyesen. Az egész kiállítása csinos s kellemes remiszenczia a tárlatra. Ár 1 frt.

Mutatványul közlünk itt néhányat. *Mészöly Géza* kicsiny tájképei közül a «Balaton táján» címűt adja a lajstrom, a művész tollrajza után. E kedves idyllhez természetesen nem adhatta hozzá az életteljes, ragyogó színeket.

Greguss Imre életképei közt daliás legény a «Kurucz», egy lovas ór, ki harcra készen figyel posztján. Nagy festményéből, az 1848-diki honvédtáborból is adunk egy részletet, e mozgalmes kép

jobbára eső oldalát, melyen a tábori őrt tűnik föl, egy paraszt ember, kaszával. A kép többi részén elől vigadózókat, tánczó csoportokat látunk; hátrább pedig egész a távolban elmosódó tömeget, melyből Bem és Petőfi lovas alakja válik ki.

BALATON TÁJÁN. Mészöly Gézárol.

Thán Mórtól «Mátyás király tudósai és művészei körében» közelebről is érdekelni fogja a közönséget, mert albumnak van szánva. A lajstrom Michalek csinos rajzában mutatja be a képet, melynek eredetije a múzeum lépcsőházában falfestmény. A rajta levő alakok — balról kezdve: Vitéz János, Philippo Lippi, Galeotti, Averulino építész, Caesinge János, Mátyás király, Geréb László, előtte az astrologus, mellette két fiatal magyar tanuló és Hess András.

A HEGYOMLÁS ELMBEN.

A hegyomlások, különösen az Alpeseben, nem tartoznak a nagy ritkaságok közé. Napjainkban is a thuni tó környékén Leisingen mellett történt ily hegyomlás, mely néhány pásztorlakot eltemetett s egy évvel előbb Indiában a Nynee völgyben (Bengalia) a leomlott hegy több lakost gyilkolt meg. Azonban a nagy katasztrófák, midőn az ily hegyomlások egész községeknek temetnek el s egész vidékeket változtatnak meg, mindenkor eltűnést keltenek, s méltán, mert aggodalmat támasztanak az emberben, ki megszokta a szilárdságot a sziklához hasonlítani s ki e hegyeket öröknek tartotta. A nép képzelmeire erősebb hatást földrendések és tűzhányó hegyek működése sem gyakorolhat. Meredek vagy kihajló kősziklák, melyek sokáig ott függöttek valamely nyugalmas mező felett, egyszerre csak leszakadnak s alázuhannak a lejtőkre; zuhanás közben oly porfelhőt vernek fel, mint a vulkánokból kiokádott hamufelhő s az előbb oly mosolygó völgy rémületes sötétségbe borul s a nép csak a föld megrendülése, meg az összeütdő és szertepattogó kősziklák iszonyu ropogása által értesül a balesetről. Midőn végre a porfelhő eloszlik, szirthalmazt és törmeléket lát az ember ott, a hol előbb rétek és szántóföldek terültek el; a völgyi patak gátba ütközik és sáros tóvá változik, a sziklafal elveszti előbbi alakját s a hegyoldalon, melyről még egyes kőtuskók görögnek alá, új törési lappal tűnik elé a roppant sziklafal, melyről egy egész hegyrészlet szakadt le.

A nevezetes katasztrófákat följegyző a történelem. Velleja római város Piacenzától délre, Taurentumot a geni tó mellett az Alpesekről leomló sziklák temették el, 1618-ban a Monte Conto hegy Plurs helységnek 2700 lakosát temette el stb. Az újabb esetek közül legnevezetesebb volt a Rossberg egyik részének leomlása 1806. szept. 2-án. Ez a hegy a Rigitől északra feküdt s egy része már előbb elpusztította Rotten helységeit. 1806-ban a hosszas esőzések a hegy alját képező agyagba nyomultak, a rajta állott sziklák elvesztették alapjuk szilárdságát, csuszásnak indultak a lejtőkön s felturkált magok előtt a földet, mint a hajó orra a tenger vizét. Egyszerre csak megindult az omlás. A roppant tömeg erdőivel, rétéivel, tanyáival s ezek lakosaival együtt egy szempillantás alatt alázuhan a völgybe. Az alatt fekvő Goldau híres mező (neve is azt mutatja) s még négy falu, a melyekben közel ezer lélek lakott, eltűntek az omladványok halmaza alatt, a lowerzi tó részben betemetődött és az szörnyű hullám, melyet az omlás 20 méternyi magasságig csapott föl a partokra, valamennyi ott levő házat magával sodort. A leomlott hegyrészlet nem kevesebb, mint négy kilométernyi hosszúság, 320 méter szélesség s 32 méter

vastagsága, vagyis 40 millió köbméternél nagyobb tömegű volt.

Kisebb, de mégis eléggé rettenetes katasztrófa fordult elő napjainkban (szept. 11-én) Glarus kantonban, mely Elm község egy részét temette el. E község a Sernf folyó völgyében a Csingel vagy Mittagshörner havas alján feküdt, 1028 ember lakott benne 211 házban. A Sernf két partja két részre osztotta a falut, az alsó völgy közelebb esett a lavashoz, míg a felső falu a templommal, iskolával és vendéglőkkel nyugot felé terjedt. Egyes tanyákon is laktak emberek. A szétrombolt házak száma az alsó faluban 11, Aeschen pusztán 3, Meesliben 7 lehetett, úgy hogy a mellékhegységeken kívül összesen 21 lakó ház pusztult el, továbbá Elm község legjobb legelője s számos szántóföld. A halottak számát mintegy 150-re s az anyagi veszteséget egy millió frankra becsülik.

A tulajdonképi katasztrófa nem történt véletlenül. Már régóta tapasztalták, különösen a kőbányáknál, hogy a hegy benső része meglehetősen laza s apróbb hegyomlások többször idéztek elő szerencsétlenségeket. Az őszi esőzések után a kis omlások gyakoribbak lettek, a Csingeltetőn az erdő talaján számos nyílás képződött s a hegyen mozgást lehetett észrevenni. A glarusi hatóság mérnököket küldött ki az ügy megvizsgálására s ezek nyíltan kimondták, hogy pár nap alatt a katasztrófa bekövetkezhetik. A hegy közvetlen alján s a kőbányáknál lakó emberek ideje korán el is költöztek, de Elm falu lakosai nem tartották helyüket oly veszélyesnek s midőn vasárnap reggel az omlások még gyakoribbak lettek, kiváncsisággal néztek azt. A valódi katasztrófa e nap délután 5 órakor történt. Óriási sziklatömegek omlottak le ekkor a völgybe s poruk az egész vidéket ellepte. A falu lakosai is megremültek s futni kezdtek; a felső vidékről es tanyákról többen jöttek segítségkre a butorok megmentésére. De már késő volt s a mentők is saját veszedelmekre jöttek ide. 1/6 óra tájban óriási mennyiségű zúzott kő s a Csingeltető erdejével, mint egy 1640 méter magasról s a Plattenbergward 300 méter szélességben lezuhantak. Elm mintegy 600 méternyre fekszik a tenger fölött, úgy hogy az omlás magassága 980 méter lehetett. Villámgyorsasággal történt meg a katasztrófa. Csak néhány másodpercig tartott ez óriási zaj a sziklák összeütdéséből s azután halotti csend lett. Midőn a porfelhő elvonult, óriási szikla- és törmelék-tömeget láttak, mely az alsó falut és a tanyákat mindenestől eltemette. Egyetlen embert vagy menekült sem lehetett látni. Segítésre senki sem mehetett. A hegyomlás a Sernfen s a közeli patakokat eltemette, egy a Sernfen keresztül vezető vashidat szétrombolt s csakhamar ezután a folyásában megállt víztömeget a jobb megmaradt völgybe tolvulva rendes víztükren felül 30 lábnyira emelkedett, melybe senki sem mert lépni. E mellett a hegyomlások a csakhamar beállott éjjel s következő nap is folytonosan tartottak s a víz már valószínűleg tavat képezett, mely a közellevő falukat előntéssel fenyegette. Midőn végre a Sernf egy gát áttörése által utat talált magának s deszkadarabok által egyes merész ifjak a katasztrófa helyére jutottak, látták, hogy segíteni itt lehetetlen. A sziklák néhol több száz láb magasságra rakodtak fel. Még sok időbe kerül, míg az ásások megkezdődhetnek s ki tudja, érdemesek-e s szegény havasi nép föld alá hullott kincsei a nehéz munkára. A turisták jövő nyáron elmennek meglátogatni a nevezetes esemény helyét, néhány évtizeden át talán senki sem épít helyet a szomorú vidékre, de ezután ismét a régi kerékvágásba megy minden s mint Goldau fölött új talaj, új erdő nő és csak az utazási könyv mondja meg, hogy az a hegy, melyen járunk, egy eltemetett falu sírdombja, melyet a rémitővé lett szép svájci természet halmozott fel.

AZ OROSZOK ERDÉLYBEN.

(Orosz orosz katonái író művéből.)

II.

Segesvári csata.

Lüders tábornok csapatai július 24-én érkeztek Segesvárra s a szász lakosság részéről a legszívesebben fogadtattak; Segesvár lakói

ugyanis nem rokonszenveztek a magyarokkal, s szabadtókat láttak az oroszokban.

Szebentől Segesvárig terjedő uton nem volt magyar hadsereg, és csak Segesvárotól értesült Lüders, hogy jelentékeny számú magyar csapatok vannak Maros-Vásárhelytől — köztük maga Bem is — és Udvarhelyen. Az oroszoktól megszállott pont e szerint oly természetű volt, hogy a mennyiben mindkét városból két-két ut vezetett oda, úgy az egyik, mint a másik oldalról lehetett várni a támadást. Természetes, hogy a hadsereg elhelyezése ennek megfelelő volt; a balszárny csapatai megszállták a marosvásárhelyi és udvarhelyi utakat. Különben Lüdersnek határozott terve még nem volt, részint be akarta várni Dyk megérkezését, részint pedig kémeinek jelentését, de már akkor forgatta agyába azt a szándékot, hogy Maros-Vásárhely ellen megy s onnét, a szélesség fő fűzőkétől kiszorítja a magyarokat. Támadást a magyarok részéről nem igen várt, s ha még támadni akarnának, ez szerint legkevésbé várható Udvarhely felől, mert ismerőven Dyknek Köhalomról való kiindulását, oldaltámadásra számíthatnak. Lüders főgondját a marosvásárhelyi utra fordította, de hogy minden, ámbátor valószínűleg eshetőségre is készen legyen, a Segesvárnál összegyűjtött csapatokat úgy helyezte el, hogy védhesse magát, bármely oldalról jöjjön is a támadás.

Es valóban a támadás onnét jött, merről legkevésbé várták — Udvarhely felől. Bem Udvarhelytől összeszedte seregét és minden késedelmezés nélkül Segesvár ellen ment, és július 30-án este már Ördögfalván állomásozott.

Július 31-én reggeli félkilenczór Lüders értesült az előőrsöktől, hogy az udvarhelyi uton jelentékeny ellenséges sereg halad, s élén lovaság látható. Ez a tudósítás nagyon valószínűtlennek tetszett, s némelyek úgy okoskodtak, hogy az ellenségnek nézett csapatok Dyk tábornok hadosztályát képezik. Nemsokára új értesítés jött, mely szerint a magyarok szorítják az előőrsöket. Lüders ez alkalommal a marosvásárhelyi uton fekvő táborban volt, s helyettese Székariátin vezérőrnagy rögtön értesített őt az esetről, maga pedig a csapatokhoz ment s tevéte az intézkedéseket.

A Segesvár és Fehéregyháza közti tér, melyen a két fél találkozásának kellett végbé mennie, kis völgyben fekszik, melyet éjszokról a Nagy-Küküllő zár el, délről pedig az udvarhelyi ut felé alatta nyuló erdős hegyek határolnak. A völgy közepét kis, kanyargó, de járható partokat képező patak szel át, a patak, az ut s a Nagy-Küküllő közti tér oly magas kukoricza borította, hogy az uhános dsidástól sem látszott ki belőle, a helység felé a kukoricza gyérebbe vala. A mező déli, az utól a hegyekig terjedő részét gabonakeresztek fedték.

Székariátin az említett patak mögött helyezte el a csapatot. (Lásd a tervrajzot.)

A középen — az utól délnek fekvő magaslaton — a 7-ik útegűből két ágyú foglalt helyet, melyeket a lyublini ezrednek a hegyen fekvő erdő szélét megszállott 4-ik zászlóalja fedezett; két ágyúja ugyanazon útegenek az uton állott a hid irányában, fedeztetve a 3-ik zászlóaljtól.

A jobbszárnyon, az erdőben volt a 2-ik zászlóalja. A balszárnyon az odesszai uhánus ezred négy eskadrona és az 1-ső doni kozák-ezred 3 szotnyája képezte s Demidov tábornok vezette.

Tartalékban maradt az 1. lyublini s az 5-ik vadász-zászlóalja, úgy szintén a 6-ik könnyű úteg divíziója és egy század árkász.

Lüders megérkezvén a hadállás színélyére, helybenhagyta a diszpozíciót s csak a jobb szárnyat erősítette meg az 5-ik vadász-zászlóalja két századával, melyek az erdő szélén foglalván állást, igen alkalmas tét nyertek a cselekvésre. Azután a hegyről végignézte szemével az ellenséges hadállást, s bár meggyőződött annak csekély számáról, mégsem találta lehetségesnek, hogy a marosvásárhelyi uton elhelyezett csapatból hoozon erősítést, mert attól tartott, hogy az utóbbi helyről fog érkezni a magyarok főtámadása, míg az Udvarhely felől demonstráció is lehet. Bajos is lett volna másképen magyarázni Bemnek leírásait, hogy az orosz főerőt ily kisszámú sereggel merte megtámadni.

A visszavonulás lehetőségéről szintén volt gondoskodva, mert a városban levő társzekeret kivonták s a medgyesi utra helyezték el.

Ezalatt a magyarság folytonosan előre nyomult; mikor pedig elérte Fehéregyházát, Bem a helységtől balra kiküldött nyolcz ágyút s fedeztetül négy zászlóalj gyalogságot. Harcozi vonalának jobbszárnyán volt a lovaság, a balon pedig több zászlóalj.

Lüders és Székariátin a 7-ik számú úteg állása mellett emelkedő dombról nézték a magyar oszlopok modulatait. Lüders féltizenegykör átáta Székariátinnak a vezérletet s Engelhardt csapatához akart vonulni; azonban alig kezdett lefelé haladni a dombról, már a magyarság egyik útege megnyitá a tüzelést s egy ágyugolyó mellén találta Székariátint, kit rögtön a városba szállítottak, hol négy óra múlva ki is mult. A sereg vezérletét Irvin vette át. Lüders e közben megfordult Engelhardt csapatánál, kiadta a rendeletet s visszatért a harcvezonalhoz, hol már makacs harcz folyt.

A magyar tüzéség tüzelése mindinkább erősödött. Ennek védelme alatt a gyalogság egy része rohamot intézett a lyublói ezred 2-ik zászlóalja és a vadász-zászlóalj két századától megszállt magaslat ellen. A kétoldali gyalogság erősítésére siető gyalog csapatok nyilvánvalóvá tették Bem szándékát, azaz: visszanyomni az egész hadállás kulesét képező jobb szárnyat. Ehhez járult az útegek megerősítése olyannyira, hogy délutáni egy órákor már 12 ágyú működött az oroszok ellen. A tüzéség mesteri tüzelése elárulta Bem jelenlétét; a na-

ders parancsára rohant a magyar huszárokra, visszaszorította őket s hátrálni kényszeríté a jobbszárnyon álló gyalogságot.

Ez a mozdulás jeléül szolgált az oroszoknak az általános támadásra. A tüzéség előre nyargalt s szörni kezdé a kartácsokat; a lovaság pedig szétrombantotta a jobbszárny karréját. A magyarok csakhamar hátrálni kényszerültek, a mit nagy rendetlenségben tettek meg; azonban a minden oldalról rájuk rohanó uhánusok és kozákok az utól és Fehéregyházától jobbra fekvő ugart földrésre szorították őket, hol egy a gyalogság, mint a tüzéség csak nagynehezen birt mozgani. Ez csak növelte a rend fölbomlását. Ha elfoglalták volna Fehéregyházát, ellenállhattak volna a lovaságnak s rendbe is jöhettek volna, de e falut iziben elfoglalta az orosz gyalogság. Fehéregyházán tul a magyar csapatok közt már teljes rendetlenség uralkodott; az uhánusok és a kozákok élve az alkalommal, folyton üldözték a menekülőket s nem engedték őket rendezőnni. Az üldözés Ördögfalvánál a teljes sötétség beálltával ért véget.

A magyarok körülbelül 1200 halottat, 500-nál több foglyot, 8 ágyút, 4 löporzacsokót, nagymennyiségű fegyvert, sok társzekeret — megrakva élelemmel s más vagyonnal — veszettek. A szekeret közt volt Bem kocsija is, minden rajta levővel és iratokkal; az elvett tárgyak közt ama diszkard is, melyet Kolozsvar polgá-

ellenéi figyelmét s kétségben tudta tartani terveit illetőleg.

Most, miután a Székelyföld elveszett működése számára, s a szövetséges seregek hálózata mindinkább összebontult, körülötte, csak két ut állott előtte: vagy erővel törni rajta keresztül, vagy pedig mesteri manőverrel. Az előbbi nem sikerült, de azért nagyon ügyesen használta fel az egyedüli utat, mely neki nyugaton kínálkozott, és azzal a mesterfogással, melylyel a télen Puchner ellen élt, átsiklott az orosz sereg közt, s ott ütötte fel fejét, a hol legkevésbé várták.

Crossból Cs—Y L.

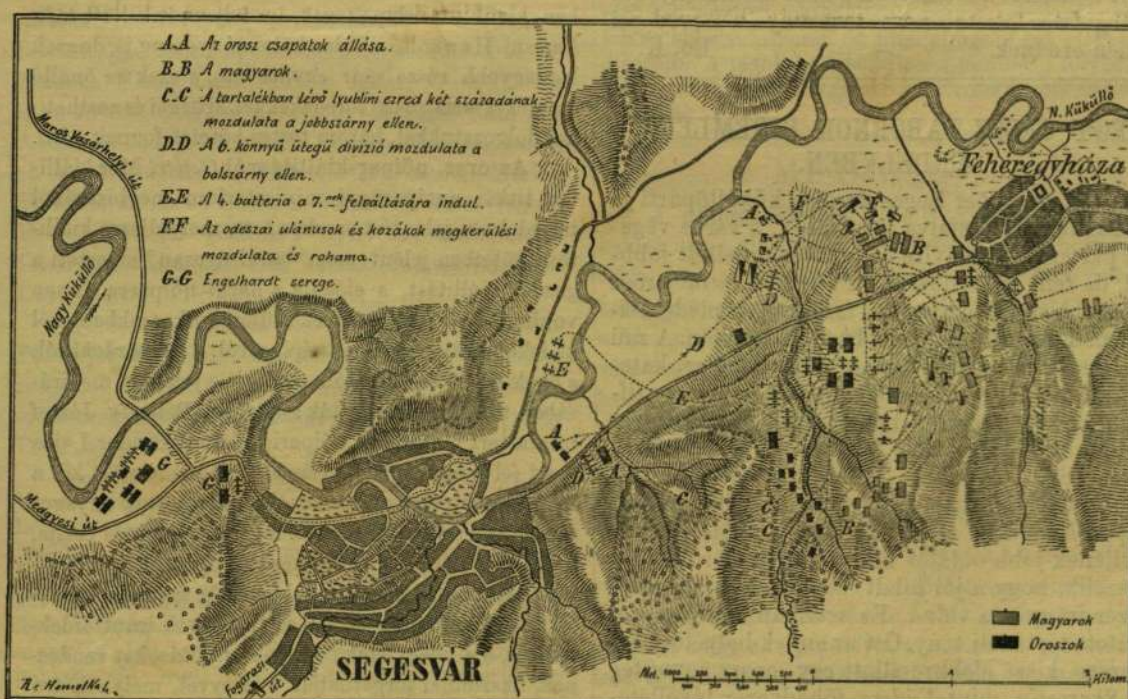
Az orosz írónak a segesvári csatáról irt ezen hézagos rajza több irányban némi megjegyzéseket tesz szükségessé. Mindenekelőtt meg kell jegyezünk, hogy ezen csata-leírásban csak az orosz és osztrák tábornoki adatok s hadijelentések használtak fel s nem egyuttal a magyar hivatalos adatok is. Nehéz is lett volna ezeket felhasználni, miután ezek — tudomásunk szerint — sem akkor, sem később tüzetesen össze nem állították s Bem seregének egyes részéről, e részek számszerű erejéről s a csata kezdetén történt fellállításáról, valamint a csata folyamata alatt tett mozdulatairól csakis egykorunk s a csatában részt vett egyének nyilatkozatainak gondos egybevetése után lehetne megközelítően szabatos képet alkotni magunknak.

Az orosz író Lüders segesvári hadtestének egész létszámát nem közli. E hadtest az osztrák tábornoki adatok szerint 10 zászlóalj gyalogságból, 14 lovas századból, 4 egész úteg tüzéségből állott s összesen mintegy 12 ezer főnyi erő képezett 32 ágyúval. E szám alatt pusztán a kombattáns elemet kell érteni s ebben az utászok, szekerészet stb. nem szerepelnek. A gyalogságban több vadász zászlóalj s a lyublini ezred volt, a lovaságot az odesszai uhánus ezred s az első doni kozák ezred képezte. Voltak azonban egyéb ezredek is egyes zászlóaljak s illetőleg századok által képviselve, mind a gyalogságnál, mind a tüzéségnél.

Bem haderejét mind az orosz, mind az osztrák források mintegy 7000 főre teszik 12 ágyúval. Ez azonban kézzelfogható nagy túlzás. Bem hadereje ugyan nem állott egyébből, mint azon kis sereg maradványából, melylyel ő július 22-én Moldvába tört. Ez állott a betörés előtt 2000 gyalog és 1000 lovasból. Ezen kívül magához vette Damaszkín hadtestét, mely július 23-án Incedy divíziójával s 3 zászlóalji erősítéssel együtt tett 5000 embert minden fegyvernemből. Összesen lenne e két csapat 8000 fő.

Ámde Bem a maga csapatával július 20-án és 21-én Clam-Gallas osztrák tábornok ellen csatázott Szemerja és Szepsi-Szent-György között, 22-én az ojtói szorozon Moldvába tört, 23-án Ustrugoff orosz tábornok seregével Hirs mellett ütközött, de miután a várt önkénytesek és segédszeregek sehonnán nem érkeztek, 25-én már ismét visszajött az ojtói szorozon Erdélybe. Ha figyelembe vesszük, hogy e kis csapat hat napon át háromszor ütközött s folytonosan erőltetett menetekben ki Moldvába s onnan Erdélybe vissza, már július 30-án Udvarhelynek s onnan Maros-Vásárhelynek kerülve Segesvár közelében volt, s ha figyelembe vesszük, hogy ekkor már a sereg önkénytesek által soha nem szaporodott, ellenben a sebesültek, kifáradtak elhagyásával s szökésekkel is folyton fogott, e csapatot az eredeti létszám felénél többre semmiképen sem vehetjük fel.

Ugyan e sorsa volt Damaszkín hadtestének is. E hadtest július 23-án Grothenjelm orosz hadtestével szerencsétlenül ütközött, mind Szász-Régeunél, mind Radnótfánjánál s innen Maros-Vásárhelyre vonult vissza. Itt vette őt fel Bem a maga seregébe s az ekként egyesült két sereg itt becsültetett hozzávetőleg mintegy 6000 főre. De még e sereg sem volt az, melylyel Bem Ördögfalva — másképp Hejasfalva — és Fehéregyháza felé vonult, mert ennek is egy, noha kisebb részét, mintegy 2000 embert Gál Sándornak engedett át. A minek az volt indoka, hogy Bem terve szerint Lüdersnek Segesvárrott álló seregét egyszerre két oldalról, úgy mint nyugot felől az udvarhelyi uton Bem-nek, eszak felől pedig a vásárhelyi uton Gál-nak kellett volna megtámadni egy időben, összevágó terv szerint. Lüders maga is így számított s ettől félt s félelme nem is lehetett alaptalan, mert ha a támadás csakugyan így történik, az a hadsereg,

A segesvári csata 1849. július 31.

gyobb közökre elhelyezett ágyúk ugyanis szinte minden lövésnél összpontosították a tüzelést az orosz hadállás valamely pontjára s a jobb szárny ellen működő s folyton erősödő gyalogsággal egyetemben tetemes árákokot okoztak. Segesvár lakói, az első lövés hallatára befogynak lovaikat, s szakadatlanul vitték a sebesülteket a bekötözés helyére.

A magyarok minden lehető megtették a jobb szárny ellen, de az oroszok az erdőben konokul tartották magukat; többször támadtak a magyarok szoronyt szegezve, s mindannyiszor visszaverettek. Két óra tájban azonban mégis közelebb nyomultak, s oly erősen kezdtek támadni, hogy Irvin jónak látta két századot küldeni erősítésül az 1. lyublini zászlóaljból; azon felül a 6-ik könnyű úteg divíziója Lüders parancsára az attól balra fekvő patak-nál, szabadabb helyre állítottatott fel; az uhánusok és a kozákok előre nyomultak, fenyegetendő a magyar jobbszárnyat.

Négy óra tájban a 7-ik könnyű úteg már ellőtte minden készletét s a helyzet kritikussá válhatott volna, ha Lüders, ki nem sokkal előbb értesült arról, hogy a marosvásárhelyi uton ellenség nincs, nem küldi a csatasíkra a 4-ik úteget, mely rögtön felváltotta a 7-iket; ugyan ekkor elküldé a lovaságot is a magyar jobbszárny megerősítésére. Bem látva a megkerülési mozdulatot, a harcvezonalát szöget képezve állította fel huszárait s folytatta kegyetlen támadását a jobbszárny ellen; de minden siker nélkül.

Öt óra körül az orosz tüzéségnek sikerült két löporzacsokót fölszakítani; a lovaság Lü-

raitól kapott, s mely ma a czárszkoje-szelói arzenálban van.

Bem, bár lábán csak könnyen volt megsebesítve golyótól, az általános futáskor alig birt megmenekülni, mit is az által ért el, hogy oda hagyta kocsiját s lóra ült; az utól balra eső mezőnek irányozva futását mocsárok közé jutott, hol másnap reggeli rejtőzött, s csak ezután érte el nagynehezen Kereszturt.

A veszteség orosz részről a következők vala: 1 tábornok s 40 ember a legénységéből megöltetett; 2 törzstiszt és 145 ember a legénységéből megsebesült; 5 tiszt és 33 közlegény könnyű sebet kaptak.

A segesvári csata Bemnek utolsó működését képezi a Székelyföldön. Azon tétett, hogy az orosz főhaderőt 6—7 ezredből álló sereggel támadta meg, könnyelműségnek lehetne nevezni, ha nem világítottánk meg Lüdersnek Paskieviesch intézett jelentése által, melyből kitűnik, hogy Bem tévedésben volt a segesvárnál levő haderőről, azt híven, hogy csak kisebb csapatnal van dolga. Különben nem szabad feledni, hogy Bem általában nem irtózott a döntő ütközetektől. Ez az erőes taktika, mely az osztrákok ellen gyakran sikerült, megfelelő sereggel szemlélnek, mely vitéz volt, de rosszul fegyelmezett. Katonáiban csak támadással tarthatta föl a bátorságot, s minden visszavonulás könnyen fajult rendetlen futású s rendesen csüggedést okozott. Meg kell adni, hogy katonái jellemét s a terep sajátosságait nálánál jobban kiaknázni nem lehetett, s hogy bár csekély számú volt serege, megtett minden tőle telhetőt. Majd itt, majd amott támadva elvonta

melynek centruma Segesvár, s mely egyik szárnyával az udvarhelyi, másik szárnyával a vásárhelyi uton kénytelen veredni, a tökéletes megsemmisülésnek nézhet elébe, miután a két szárny mindegyikének egymástól teljesen függetlenül kell veredni, mint két külön hadtestnek s miután visszavonulási vonala egyiknek sincs, s ha csak egyik szárny is visszanyomatik, az egész sereg a rendkívül kedvezőtlen terepviszonyok miatt Segesvárt, mint egy kijárat nélküli katonában mindenestül az ellenfél marta-léka leendett. Hogy nem így történt: annak Gál Sándor kényeszerű elmaradása s az orosz túl ereje volt oka.

Bennék Ördögfalva és Fehéregyháza közt működő hadteste nem 7000 emberből, hanem annak pusztán feléből állott. Sőt egykoruk és ott résztvevők állítása szerint a 3000 főnyi létszámot sem haladta túl.

Ez ellen vitt tüdő *Lüders* először *Skariatin*, később *Irin* és *Demidov* tábornok vezetése mellett délután 4 óráig mintegy 5000 s később, midőn belátta, hogy Maros-Vásárhely felől nincs mit tartania, mintegy 8000 embert 24 ágyúval s hatalmas lovassággal, melynek tömeges rohamai alatt a magyar seregek sem gyalogsága, sem lovassága meg nem állhatott.

Néhány megjegyzést kell még tennünk a mellékelt térképre, mely szintén az orosz író művéhez van csatolva s melylyel a terepviszonyokat s a csata folyama alatti mozdulatokat akarja megvilágosítani. A térkép maga a terepviszonyokat jól tünteti föl, de nem a csatátérét általában. E térkép szerint, ha a skála segítségével megteszük a számításokat, nem egészen ezer holdnyi területen lett volna felállítva az orosz és magyar sereg összes tartalékaikkal s a magyar sereg visszavonulási vonala a fehéregyház-hejásfalvi utól tökéletesen el lett volna szorítva, úgy hogy a magyar sereg csak a Sárpatak irányában délnek fel az erdős, járhatlan hegység felé menekülhetett volna.

Ez azonban nem így volt. Föl a hegységek sem lovasság, sem ágyú nem menekülhetett volna, mert arra utam nem vezetnek, pedig a lovasság és 4 ágyú megmentett és pedig a Hejásfalva-Ördögfalva felé vezető jó uton.

A dolog úgy áll, hogy a szoros értelemben vett csatater még Fehéregyháza fölött dél felé legalább 1 kilométerrel s Fehéregyháza mögött kelet felé legalább 2 kilométerrel kiterjedt. Ez már nincs kirajzolva a mellékelt orosz térképen. A hol az orosz lovasság szétverte a magyar gyalogsági négyzetet, a hol egy helyben a legtöbb honvéd elesett, mintegy 180, s a honnan nem messze esett el *Petőfi* Sándor is, az a hely Fehéregyházától keletre fekszik. Ismétéljük, ez a hely már nincs meg a mellékelt térképen.

A bekerítési mozdulat sem azon a vonalon hajtott végre, mely a térképen A. D. F. betűkkel van jelezve. Bármily magas lehetett is ott helylyel-közül július 31-én a kukorica, olyan ngy nem lehetett, hogy a magyar hadállás magaslátáról úgy a mint azt a térkép feltünteti, a kukoricában mozgó lovasságot észrevenni ne lehetett volna. A magyar hadállás legmagasabb pontja a térkép szerint a bekerítési mozdulat vonalához körülbelül oly magasan és oly messze áll, mint a budai várhoz például a Lipótemplom, csak hogy a lejtő szép menetes, nem oly meredek, mint a vár oldala. Hogy oly magasból és messzeségből szakgatott kukoricatáblák közt mozgó lovasságot észre ne vettek volna: az képtelenség. Hogy pedig maga *Bem* észrevette volna, mint az orosz író állítja, s mégis tovább folytassa az orosz jobb szárny elleni támadásokat s ne tegyen megfelelő védtézkedéseket: ez megint képtelenség, sőt még nagyobb, mint az előbbi. Meg *Bem*ről, de a legkorlatoltabb eszű zászlóaljparancsnokról sem lehetne ekkora ügyetlenséget feltenni.

Nem is úgy történt. Hanem szemtanúk állítása szerint az orosz megkerülő lovasság a Küküllő jobb partján azon uton indult ki, mely Bün felé vezet, mely falu Fehéregyházával csaknem szemközti a Küküllő völgy északi magaslatain fekszik. De valószínűleg nem maradt meg az uton, hanem levonult a folyam partjára, részint azért, hogy gázlót keressen, részint azért, hogy ennek füzesei és rekettéysai árnyékában észrevétlenül vonuljon fölfele a folyamnak. — Gázlót könnyű volt találni, talált is Fehéregyháza mögött s itt nem hátban, hanem oldalt támadta a magyar sereget. Ha hátban támad: akkor egyenesen elzárja a hejásfalvi utat s az esetben

lovasság és ágyú nem menekülhet. Tényleg a visszavonuló magyar sereg utócsapatái elől el is zárta s itt e ponton, körülbelül a gr. *Haller* Ferenc által körülkötött és ápoló honvédsír körül kell keresni — ha megtalálható — azt a helyet is, hol *Petőfi* eleshetett. Mert itt szelebb levén a sik, a nyílt tér, véletlen lovassági roham elől nehéz és kivételes volt a hátramaradtak menekülése. Ha *Petőfi* az orosz térkép bármely pontján áll a magyar hadálláson: neki, mint akkor tényleg nem kombattánsnak, könnyű szerrel lehető lett volna fel a hegységek az erdő felé menekülés.

Még néhány szót a magyar sereg veszteségéről. E veszteséget osztrák és orosz források 1200—1300 halottra és 500 fogolyra számítják. Holtak és foglyok száma nem út ki ily kerek számmal. Hol vannak a sebesültek? Orosz részről meghalt 41. Ennyi halottnak bármily mérszálás esetén is nem 1300 halott felel meg. — Még ha rémülés szálta is meg a magyar csapatokat: egyes részek kitűnően harcoltak s gyáván, összetett kézzel valószínűleg nem várták be a halált. A szomorú tény az, hogy az orosz sereg leölte a foglyok egy részét, a szászok és oláhok pedig az nap este és éjszakan agyon verték a sebesült honvédeket. Csakis így érthető ama nagy halottszám.

Az orosz íróknak egyébiránt valami különös ellenszenvet vagy elfogultságot nem vehetünk szemére. Ő nem ismeri a magyar tábornoki adatokat s személyesen nem tanulmányozta a segesvári csatátér terepviszonyait. Tévedései innen erednek. Eö. K.

EGY OROSZ TÁBORNOK SIREMLÉKE ERDÉLYBEN.

Ha az ember Segesvárról a küküllőparti jó országuton Héjasfalva felé megy, a város végétől pár száz lépésnyire az országút mellett jobbról, de fent az erdőszélein áll *Skariatin* orosz tábornok siremléke, esinos faragványú piederstálon márványból alakított busuló orszálan. A mű emlékszerű s nagy költséggel az osztrák cs. katonaság emelte. A piederstál oldalain jelképes cifrázatok közt orosz és német nyelven van megörökítve *Skariatin* hősi halála a segesvári csatában 1849. évi július 31-én. *Skariatin* ugyan nem ott halt meg, a hol emléke áll, hanem ott kapta a halálos sebet egy ágyugolyótól, mely melléke jobb oldalát kiszakította s melyről azt is beszélük, hogy a jól talált ágyú maga *Bem* fővezér irányozta volna. Ez azonban nem bebizonyított történeti tény. Ott az emlék helyétől nem messze, kissé előbbre állott egy orosz ágyúgöcs és *Skariatin*, mint *Lüders* főhadvezér távollétében a csata vezetésében helyettese, tábornokával ott állott az üteg mögött s onnan szemlélte *Bem* mozdulatait. A megsebzés után elveszté eszemléte, Segesvárra bevitetett s ott pár óra múlva meghalt.

Ez emlék ma már nem magosanon áll. Miután az idő korhasitani kezdé a márványt, de a piederstál követ is, az emlékoszlop fölé falábakon álló zindelytetejű s oldalain nyílt alkotmányt emeltek, hogy az eső legalább ne érje. S ezen kívül ott áll egy esinos házacskaja is jő karban tartva, melyben a közös hadsereg azon rokkant vitéze lakik, ki az emlék őrzésével meg van bízva. E vitéz az orosz kormánytól a bécsi orosz nagykövetség útján huza — állítólag — fizetését, mely elég tisztességes.

*Skariatin*nak Segesvárott, *Schafgotschenak* Moorott, *Henczynek* Budán van már emléke az orosz és osztrák kormányok bőkezűségéből, vajjon a mi nemzeti hőseinknek és vértanúinknak s köztük épen a segesvári sikon elesett *Petőfi* Sándornak mikor emel a magyar kormány emlékoszlopot?

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Budapesti Szemle” októberi kötete főképp történeti értekezésekben gazdag. *Goldzieher* Ignác, a jeles fiatal orientalista, az összehasonlító mythologia fejlődéséről ír nagyobb tanulmányt. *Szilágyi* Sándor a német történetírásnak Wallensteinra vonatkozó irodalmát ismerteti meg, és Schebek Edmundnak Berlinben most megjelent műve nyomán foglalkozik azzal a kérdéssel, ki volt a hatalmas Wallenstein gyilkosa? Schebek könyve megfejtje a kérdést, s minden kétséget kizárólag bebizonyítja,

hogy Wallenstein Slawata gyilkolta meg, az ő ármánya ejtette el, ugyanaz a Slawata, kit 1618. május 22-án egyik tanácsos társával s titkárokkal a prágai tanásház ablakán kidobtak. Érdekesen ír Csetneki Elek ily cím alatt „A hunok, avarok és kunok” Vámbérynak a hunok és avarok nemzetiségéről szóló fejtegetéséről, sok kritikai megjegyzéssel kísérve Vámbéry állításait. A kötet ifj. Szinyei Józseftől a finnek történetének ismertetéséből a második közleményt adja, s befejezi gr. Seherr-Thosz Arthurnak a magyar szabadságharcra és porosz-magyar legióra vonatkozó visszaemlékezéseit. A szépirodalmi részben Greguss Ágostól „Szép éjszaka” című hangulatos költeményt s G. L-től „Őszkor” címűt közöl, s „Pickering Ödön” című angol beszély pedig végződik. Heinrich Gusztáv irodalomtörténeti tanulmányt ír Kisfaludy Károly „Irene” drámájának tárgyáról, mely mint monda, annyi sokféle átdolgozásban van meg a nyugati irodalmában. Az „Értesítő” rovatban könyvismertetések fejezik be a füzetet. A „Bp. Szemle” előfizetési ára egy évre 12 frt; egy füzet 1 frt. Megrendelhető a Franklin-társulat könyvkiadó hivatalában.

* Szemere Miklós összes műveiből három kötetnyi fog megjelenni. Payzoss Andornak és Boruthnak, kik a hátrahagyott kéziratokat rendezik, azok egész halmazát kellett átkutatniok. Sokat melőzni kell, mert töredékek, vagy kis papírseletekre írvák s nem lehet tudni az összefüggést. Ezen kívül a hirlapok sok évi folyamát kellett még átnézni. Ha aköltő minden költeménye nem is, de azok legnagyobb része már együtt van, s ezek az önálló eszmék tartalmazó töredékekkel, kritikai és esztétikai dolgozatokkal, három testes kötetet fognak adni.

Az orsz. nőipar-kiállításról *Gelleri* Mór kiállítási titkár az ipariügyi miniszterium megbízásából terjedelmes jelentést szerkesztett, mely diszes kiállítás kötetben jelent meg, tanulságosan ismerteti a gazdag kiállítást, s előadja a hazai nőiparra innen vonható következtetéseket. Külön szakaszokban szól az iskoláról, a házi- és nőiparról, a nőiparágáról, s azok egyes osztályáról. *Gelleri* e jelentés megírásában többen támogatták: *Jagócsi Péterffy* József miniszteri biztos, ki a nőipariskolákra, *Binder* Lajos ipari felügyelő és *Rejtő* Sándor gépészmérnök, kik a házi és nőiparra vonatkozólag nyújtottak anyagot és szakszerű ismertetéseket. E tüzetes jelentés célja, hogy a kiállításról teljes képet nyújtson, annak tanulságai marandandóvá s a közönség számára hozzáférhetővé váljanak. A kik az ipariügyek iránt érdeklődnek, s a nőegyletek, melyek kiállításokat rendeznek, haszonnal forgathatják e könyvet, melynek ára 1 frt s megrendelhető szerzőnél, Budapest, sugárút 60. szám.

Szépirodalmi művek. A Révai-testvérek kiadásában két regény jelent meg, egy eredeti és egy fordított. Mind a kettőt eredetileg a kiadók „Regényvilág” című folyóirata közölte. Az eredeti „A honboldogító”, társadalmi regény P. Szathmáry Károlytól; két kötet, ára 2 frt 80 kr. A másik pedig a nemrég elhunyt kitűnő francia író utolsó műve: *Bouvard és Peuchet*, melynek magyarul „Két új-kori *Don Quixote*”, lett címe, fordította Nyáry László, ára 2 frt. Ugyancsak a Révai-testvéreknél megindult a „Regényvilág” új folyam; az első füzet *Hiadortól* közöl költeményt s három regényt kezd meg; ezek: „Egy modern apostol”, ifj. Ábrányi Kornélól, „A nemes vér”, Tolnai Lajostól és *Jules Clarette* párisi regénye: „A miniszter”, Fái J. Béla fordításában. Az új folyam számára még *Jókai* Mór, *Abonyi* Lajos, *Fanghny-Gyujt* Izabella és *Degré* Alajos írnak eredeti regényeket, *gróf Teleki* Sándor pedig „A selyem gyerek” című társadalmi regényt fog közölni e füzetekben. A kiadók által hirdett száz-aranyos jutalomra érkezett nyolcz regény esztén a kiadók új regény pályázatot szándékoznak hirdetni.

Katholikus egyházi beszédek gyűjteményét rendezte sajtó alá dr. *Pátkai* (Teidel) Pál pátkai plebános s az első kötet most jelent meg Székes-Fehérváron, közölvén ebben *Lenovics* Józseftől, *Pázmány* Pétertől, *Fogarassy* Mihálytól, *Pellet* Ödöntől, s több magyar hitszónoktól egyházi beszédek. A 192 lapra terjedő kötet ára 1 frt.

A nemzeti színházban e hó 4-én két zenés újdonság került színre: *Gluck*nak egyfelvonásos vig

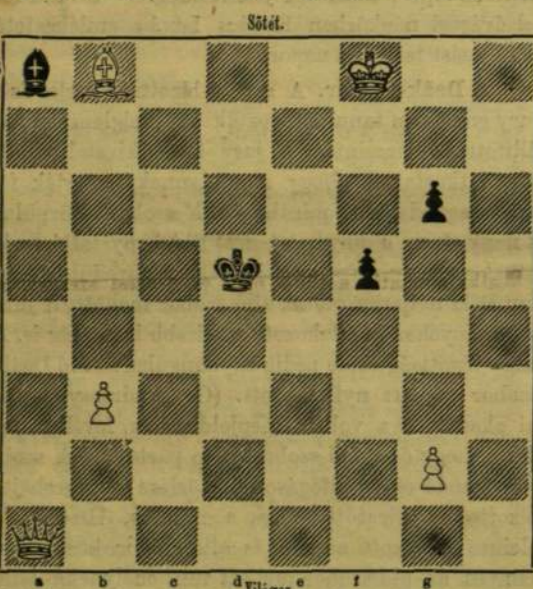
operája „A rászedett kadi”, és *Delibes* Leo s *Minkus* balletje „*Naila, a forrás tündére*”. *Gluck* kis operája még a mult század közepéről való, szövege egyszerű és egy csapodár kadi a hőse, ki szerető nejeél szebbet keres, de rászedik és csufabb feleséget vásárol ezer aranyért, a mire aztán felocsúdik és visszatér nejehez. A zene vonzó s kellemesen hatott. A ballet, melynek zenéjével *Delibes* tehetsége először vitt ki figyelmet, nagy színpi tarkaság, fényes kiállítás és zajos hatása volt. A táncz főrésze *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól* való, a ki ugyancsak ismeretlen a repülőgépben. *Pétervári* zenész, s évek előtt írta a zenét a „*Naila*” ballethez, mely ekkor egyfelvonásos volt. *Delibes*nek megtetszett a tárgy, három felvonásra bízta, meghagyta *Coppini* kisasszonyé és sokat tapsolják. Különbön a dícséret az egész táncz-személyzetet megilleti. A zene társas munka, a zenevész *Minkustól</*

könyvezető, a szabadságharcban volt honvéd, 68 éves korában, Temesvárt. — **BOGDANOVICH FERENCZ**, budapesti jogász, ki önképzőleg, pisztolyal vetett véget életének, hír szerint amerikai párbaj következtében, 19 éves korában, s holttestét Pojében a családi sírboltban temették el.

Öz. **BÁNHIDY JÓZSEF**, szül. Dugonics Teréz, utolsó tagja a Dugonics-családnak, mely irodalmunknak Dugonics Andrást adta, 72 éves korában, Szegeden. — Öz. **SZERECSEN SAMUEL**, szül. Valkó Zsuzsanna, 69 éves korában, Rozsnyón. — **GUBODY GÉDRONNE**, szül. Haska Amália, N.-Kőrösön. — Öz. **BOBÁL ANTALNE**, szül. Zakariás Mária, 66 éves korában, Kézdi-Vásárhelyen. — Öz. **MITTERDORFER FERENCZ**, szül. Lelkes Mária, 28 éves korában, Nyitrán. — **BOCHDANOVITS ALBERTÉ**, szül. Millits Szidónia, 49 éves korában, Aradon. — **FELETÁR GYÖRGYNÉ**, szül. Takács Janka, 58 éves korában, Budapestben. — **SZENOCZYNÉ**, szül. Kühnel Anna, 54 éves korában, Kismartonban, számos tagu családot és rokonságot hagyva maga után.

SAKKJÁTÉK.

1140-ik számú feladvány Gold Samutól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1135. sz. feladvány megfejtése.

Noack L.-től.

Világos.	Megfejtés.	Szót.
1. Vf2-b6	---	Kf4-f3: (b)
2. Hf6-b5:	---	Kf3-g4 (a)
3. Vb6-f6	---	Kg4-h5:
4. Ff1-e2 matt.	---	---

a.

2. ---	---	Kf3-e4
3. Vb6-f6	---	Ke4-d5-e3
4. Ff1-g2 v.	---	---
Vb6-f4 matt.	---	---

b.

1. ---	---	Kf4-f5-(c)
2. Hf6-d5	---	Kf5-e5
3. Kd4-c5	---	t. sz.
4. Vb6-d6 matt.	---	---

c.

1. ---	---	Kf4-g5
2. Hf6-d5	---	Kf5-h4
3. Vb6-d6 stb.	---	---

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben* Fülöp József. *Sárospatakon* Gérecz Károly. *Debreczenben* Zagya Imre. *Budapestben* K. J. és F. H. *Karcazon* Bányai Lajos. *A pesti sakk-kör.*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

G. G. A három első valódi dal s elég csinosak is arra, hogy közelíthetők legyenek, ha egyszer terünk engedi és sort kerithetünk reájok. A IV. számú már nem dal; magas hangon kezdi, s mivel nem bírja, végre dagályba vész s a forma nehézségeivel az erőltetésig kúzd. Kerülje az ilyesmit s maradjon a hang közvetlenségével kifejezett érzés egysége mellett.

Hull a levél. Kissé okoskodóbb, logikázóbb, pl. a második, harmadik versszakát, mint, kivált ily könyv hangou irt lyrái költeményben szeretnők. Lehetne-e ezen segíteni?

L. H. «Őszszel». «Szök, szök, szök» mint Hamlet mondja. A refrain legjobb benne, de az is váltig ismeretes; a többi csak dagály s utolsó kép.

D-e. H. V. Szép s lefordításra érdemes költemény mind a kettő s ha sikerül: közlésre is. Hogy egészen sikerült volna, legalább a mi idéstünk a igényeink szerint, nem mondhatjuk, kivált az első. Verselésünk mai állapotában lehetetlen oly rimekkel és rhytmussal megelégednünk, a milyenek ebben előfordulnak. A H. V.-é, rövidebb is, jobban sikerült s azt közzelünk közé soroztuk.

Király leányáért. A gondolat elég jó; de a kivétel annál gyöngébb. Hosszu is, bányádt is, a mi a balladának mind a kettő ellensége. A verselés is gyarló. Gyesebb kézben válhatott volna belőle valami.

Kritikán alul. Dalaimból I-IV. — Addig változatott. — Váratlan történet.

HETI NAPTÁR. Okt. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
9 T B 18 Dénes	17 Dénes	27 D 17 Kodrát	16 S. 8. 2 n.
10 H Borgiás Ferencz Gida	28 Kariton	17 Abdida	
11 K Burgárd, Em. Burkárd	29 Rem., Czírj.	18 Abdon	
12 S Miksa	Miksa	30 Örmény.	6. 19 Abel
13 C Kálmán	Perike. Öd. K.	1 Oktob. B. a. 20 Abias	
14 P Kaliszt	Kaliszt	2 Ciporj.	vt. 21 P. ánn.
15 S Terézia	Hedvig	3 Areop. Dén.	22 S. Gyül.

Hold változásai. ☾ Utolsó negyed 15-én 3 óra 42 percz. regg.

Tartalom.

Szöveg: A svéd király és trónörökös pár. — A rezervista szerelme. Elbeszélés. Irta Bihari Kálmán. — A kozák Ásiában. — II. Oszkár svéd király költeményeiből: I. Hogland. 2. Fel a zászlót svédből György Vilmos. — Egylevel. — Nyoma veszett! Angol regény. — A műcsarnok ószi kiállítás. — A hegymás Elmében. — Orosz orosz katonai író műveiből; II. A segésvári csata. — Egy orosz tábornok sirja Erdélyben. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi újság? — Halálozók. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: II. Oszkár, Svéd- és Norvégországi király. — A svéd trónörökös pár. — Skaristav orosz tábornok síremléke a segésvári csatánál. — Az elmi katasztrófa. A ostringelangi leomlása. — Nyoma veszett! — A műcsarnok ószi kiállításából: I. Mátyás király tudása és művészi körében. Thantól. 2. Kurucz. 3. Honvéd tábor. Greguss I.-től. 4. Balaton táján. Mészlytől. 5. Az iskolás gyermekek a belga királyi pár előtt. Verhastól. — Az 1849-iki segésvári csata térképe.

Felölös szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. Egyetem-tér 6. sz.)

NEHÉZKORT

(epilepsie) gyógyít, levél után dr. KILLISCH specialista Drezdában (Szászország). — A nagy sikerek (8000) miatt nagy arányerem a párisi tudományos társaságtól.

(Fertőző betegségek ellen) a Bittner-féle fenyőfahorszész mint légtisztító és fertőtlenítő szer a gyógyászat tanárai és minden orvosi szaklap részéről a legjobban ajánltatik. Pompás erdei illattal bír, s a gyermek- és beteg-szobában könnyen alkalmazható; biztos óvszer fertőző betegségek ellen, s e mellett a legkellemesebb illúdi a legzserveket. Az idén tartott égeri kiállításon a Bittner-féle fenyőfahorszész *ezüst* érmettel lett kitüntetve.

Őszi öltözetek urak számára (finom divatos gyapjúkelméből), egy öltözet frt 12, 15, 20, 25.

Uri ingek, fehérek vagy színesek. Igen finomak. 3 szorosak dbonkint frt 1.50. 4-szeresek dbonkint frt 2.

CSÁKY ÁRMIN
uri ruha- és fehérenemű-gyára, 185
Budapest, sugárút, octogon-tér 63.

Vadászat kedvelőinek.

Jó minőségű belső kétsóvű Lefauchaux-vadász-fegyver valóságos Ruban-csővel 25, 28, 30 frt. Damasc-csővel 35, 40, 50, 75 frt. Kétsóvű Lefauchaux-fegyver valódi Ruban-csővel 35, 40, 45, 50 frt. Damasc-csővel 50, 60, 70, 75 frt. Cső-fegyverek frt 50, 75, 100, kétsóvű kapszis-fegyver 12, 15, 18, 30 frt. Egy sóvű Lefauchaux kerti fegyver árá számra 30 frt. Wermel vontató ismételt lövedék fegyver nagy vadakra 50 frt.

16 (Lefauchaux) lövedékek.
16-os 12.5 100 db. 16-os 12.5 100 db.
16-os frt 1.20 1.50 * 16-os Lancaster barna 1.50 1.80 * *
16-os rendű 1.20 1.50 * 16-os rendű 1.20 1.50 * *
Vagy vadakra Lefauchaux, v. Lancaster lövedékek 5-ös gölyű, doboz 90 frt. Főlövedékek 200 db 40 kr., párisi főtűs, háromféle 1 dobozban 60, 85 kr. **Flober-puskák**, nem durranó, cseppvészre szobában használható s sorozat kisebb madarakra 12, 14, 17, 20, 25 frt. **Flober-pisztolyok** 7.50, 10, 14 frt. **Flober-töltények** 100 db 60, 80, 100 db 1.50, 2.00, 2.50 frt. **Vas ezeltábla** kungro bohócra frt 5.50, nagyobb, mozdálra 9 frt. Vontatóvő hatloveti biztonsági **revolverek** 15 drb lövedékkel 4.85, 5, 8 frt, vésetű 7, 9 frt, finomabb kiállításon 9, 14, 20 frt, középben gyalo angol **Revolver** 100 db 60, 80, 100 db 1.50, 2.00, 2.50 frt. **Revolver-töltények** 100 db frt 1.40, 1.80, 2.30. Lancaster-revolver-töltények 100 a 2.20, 2.70, 3 frt.

A vadászati egyéb kellékek. Lefauchaux és Lancaster tollkészek frt 1.20, 2.40, tolltű hegyesvégű 3.75, 5 frt. Gyutacs-béltű 85 kr., 2.85, 4 frt. Tölténytartó 2, 3.50, 5 frt, tölténytűskés kemény angol bőrből 24, 32, 36 drb töltényre 8.75, 10, 12 frt. **Vadász-táska** vízhatlan kelméből, chagrín, bojji, bagaribóból, árákhoz aránylag megvalós kiállításban 3.50, 4.50, 6, 8, 12 frt, nagyobb nyílászárú frt 5.00, 10, 14.50, köztű, vállra függeszhető vad-észkök 3.75, 4.50. Kutyavezető szinórok 50 kr., 1-2 frt, kutyaszinórok frt 1, 2, 3.50. Újvárosi agrárszutor 4, 8, 10 frt, kutyafüvesítő nyakravaló frt 1.20, 1.50. Vadász-kürtök és jeladó sípok 60 kr., frt 1, 1.20, 2, 5, 10 frt. Vadász-táska 8, 10, 15 frt, fegyvertáska 4.50, 8, 10 frt. Kemény fegyverszekrények 8-12 frt. Vadász-észkök, bot gyantát használható frt 4.20, 6, 10. Lőportrak biztonsági fedéllel 1/2-3 kilónál 2.80, 7 frt. Vadász-grammofon, vízhatlan kéime és bőrből frt 4.50, 7.50, **grammofon** eszközökönny kármzával 10-21 frt, vadászkalocsok frt 1.50, 2, 3.50.

A börtemek pihentetésére **Brandner bőrpőre** 1, 2, 3 frt. **Vadászlókók.** Fűrj, fogoly, kőcsa, császárkard, róka, nyúl, őz, harvas és egyéb vadat híven utánozó csalogató sípok 60, 80 kr., 1 frt. Acérrókafogó frt 2.60. Berendezett pisztolyok 3, 5, 7 üveggel frt 9.50, 13.50, 14.25. Vadász tápló-sapka 1-2 frt.

Uj: Bogárdi öveg-emboldó-gép cseppvészre tanulásához 11 frt, 100 db pehelylyel töltés üvegéből 4 frt.

Uj: Kétsóvű pontonás író vadász Nickel remontor **szel-óra** 2-ös porfóddel, kulcs nélkül felhuzható, romlásnak nincs kitéve, mert mutatója kinyitás nélkül igazítható, 10 frt. Ha meg nem felel, 8 nap után is visszatér a pénzre.

Uj: Meglepető szép kész tűzládekok Lefauchaux-vagy Lancaster-fegyverből kilövők, moszár rakéták c. 16 c. 12, durranóval tucatszár frt 2.40, 2.00, színes **szel-óra** 2-ös pontonás tucatszár frt 2.40, 3.50.

Dohányzóknak. Kevés erővel kezelhető dohányvágók nagy fogas hátokerekek, két késsel 18 frt. Houblon kész cigarettá-papír 1000-re három nagyságban frt 3.50, ahogy tole-gép 30 kr. Baget nem képez, száron szívó kurtá vadász lapja frt 1, 1.30.

Próbamegrendeléseknél a vadak kíméleti naptárát és képes árjegyzékét mellékel.

KERTÉSZ TÓDOR BUDAPEST, Borotya-utca 1.

A LEGJOBB SZIVARKA PAPIR LE HOUBLON
FRANCZIA GYÁRTMÁNY.

ÓVÁS UTÁNZÁSOK ELLEN!

E szivarkapapír csak akkor valódi, ha minden lap LE HOUBLON bélyegzet magán hordja és minden karton az alatt látható védjeggyel és aláírással van ellátva.

Cawley & Henry
Pr. 222 de Brevet.
CAWLEY & HENRY, egyedüli gyártók, PARIS.

Cs. kir. kizáról. szabadalm. cipőgyár.
Több kiállításon érdeméremmel kitüntetve.

Temesváry Mór cipőgyára
Budapest, király-utca 1. sz. b. Öregy-féle ház. Nagyan és kiesiben.

Hölgyek számára.
Nem: z ponygola-csipőket, minden színben, sarkálal és csokorral frt 1.80
Eberlásting vagy bőr-csugos topánkák magas vágással, a legújmodában kiállítva frt 3.-
Csugos bőr-topánkák, erős chagrín-vagy bornyuból veres nemcs belsővel, szögű. Dupla talpjal és időben tartós frt 3.40
Huska lak bagaria szamucseros topánkák, szegzett dupla talpjal, finom munka magas vágással roccoo sarkokkal frt 4.50
Megrendelések póstat utánvétel vagy az összeg kifizése mellett legjobban teljesítenek. — Kimerítő árjegyzék ingyen. 171

Uruk számára.
Topánkokat, bornyú- vagy bagaria bőrből, szegzett és sróftól dupla talpjal, igen erős frt 4.-
Topánkokat orosz lakkbőrűből, szegzett dupla talpjal és sróftmunkával, munkába és csás időbe való, frt 4.80
Térfelismákat, dupla bagaria bőrből háromszoros csatával ellátott dupla talpjal, vízmentes frt 8.90
U. a. orosz lak bagaria bőrből frt 12.-
Topánok muskálak-bagariából glaciéd- vagy chagrín-szar toldással, szegzett és sróftól dupla talp. frt 4.98
Térfelismák csattal bagaria bőrből erős talpjal frt 4.-

A szenvedő emberiségnek!

Kérem jelen hirdetésem a többnyire semmitmondó és haszontalan feldobásokkal föl nem szereln; a mit ajánlok az szilárd és semmiféle javas szer. Számos kísérlet után sikerült oly készítményt előállítani, mely minden követelménynek megfelel, és kitűnő sikerrel alkalmazatik a tífus, mell és légzési szervek betegségeinek minden fokozatában, lesoványodással és általános gyöngeséggel. Számtalan elismerő irat megtekintéséig végzett rendelkezésre áll.

A hol chinin, eskamáj-olaj, vas-, jód- és malátákészítmények nem segítenek, az ez szerem 100 körül 90 esztében bizonyosan használk. Már 2-4 nap múlva javulás áll be, a netáni köhögés csekélyebb lesz, az erő gyarapodik, a járás ruganyos lesz, a légzés könnyebbéedik, az alvás rendessé válik, s a gyógymód folyamán az egyes testrészek kellemes teltséget és gömbölyűséget nyernek.

E valódiság népgyógyyszer főalkatrészeiben a legnagyobb gondtal és tisztasággal készített kivonatokat tartalmaz török buzából, édes mandola- és cacabóbi, hypophosphor-, méz-, tojássárga-, vírgéméből és néhány az erdélyi Kárpátokban honos növénynek pótlékaiból.

Nagyon jó ízű és minden koruak vehetik. Egy kísérlet megforja érdestiti szavaim igazságát. Egy dobozzal, mely 10 egész 15 napra elégesség és, 6 frtért o. é., készpénz vagy utánvétel mellett szállít az oroszlan-gyógyészertár.

Stener Frigyes, Brassóban (Erdély).

Egy hatosor hasznosított párti sor, vagy annak helye egyszerű írtalmál 25 krajczár; többesír írtalmál 10 krajczár. Bélyegűl külön minden írtalás után 50 kr.

HIRDETÉSEK.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4. szám) megjelent és minden könyvtárúsnál kapható: az 1882-ik évre szóló általánosan kedvelt dús tartalmu

NAPTÁRAK

ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA. XXVII-ik évfolyam. Képekkel. Füzve 50 kr.	SZÉKELY-EGYELETI KÉPES NAPTÁR. Szerkesztő-bizottság: Bochner Kár., Buzogány Áron, Deák Farkas, Imecs Jákó, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Turóczy Adolf, I. évfolyam. Füzve 30 kr.
PROTESTÁNS UJ KÉPES NAPTÁR. XXVIII. évfolyam. Szerkesztő Dúzs Sándor. Füzve 50 kr.	BORÁSZATI NAPTÁR. Szerkesztő Nyári Ferencz. IX. évfolyam. Füzve 80 kr.
FALUSI GAZDA NAPTÁRA. XVIII. évfolyam. Szerkesztő Sporzon Pál. Füzve 80 kr.	NEVESSÜNK! Uj humorisztikus naptár. XIII. évfolyam. Képekkel. Füzve 40 kr.
LIDÉRCZ-NAPTÁR. XXI. évfolyam, képekkel; tartalmaz bünesetek-, csodálatos tünemények-, tündéregéket-, vadász és utikalandókat stb. Füzve 60 kr.	HATÁRIDŐ-NAPTÁR, mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára, hasznos jegyzetekkel és 366 üres lappal ellátva, írópapíron és kemény kötésben 1 frt 20 kr.
HONVÉD-NAPTÁR (egyuttal katonai naptár), szerkesztő Aldor Imre. XV-dik évfolyam. Füzve 60 kr.	A MAGYAR NÉP NAPTÁRA. Szerkesztő ifj. Tatár Péter. Képekkel XXVII. évfolyam. Füzve 30 kr.
NÉPZÁSZLÓ NAPTÁRA. Szerkesztő Aldor Imre. XIV. évfolyam. Képekkel. Füzve 40 kr.	UJ FALI NAPTÁR, egész iv. 20 kr.
KOSSUTH-NAPTÁR. Szerkesztő Honfi Tihamér. XII. évfolyam. Képekkel. Füzve 40 kr.	Neuer illustrirter VOLKS-KALENDER für Ungarn und Siebenbürgen. XVI. Jahrgang. Geheftet 50 kr.
NEMZETI NAGY KÉPES NAPTÁR. Teljes tiszti czimtaral. XIV. évfolyam. Füzve 1 frt.	WANDKALENDER, ein ganzer Bogen. 20 kr.
NŐK NAPTÁRA, XIV. évfolyam. Kép. Füzve 60 kr.	

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (IV. egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvtárúsnál kapható:

Egy magyar nábob. REGÉNY. Irta **JOKAI MÓR.** Negyedik kiadás. Három kötet. Füzve 5 frt. Vászombakötve 6 frt 40 kr.

KÁRPÁTHY ZOLTAN. REGÉNY. Irta **JOKAI MÓR.** Negyedik kiadás. Három kötet. Füzve 5 frt. Vászombakötve 6 frt 40 kr.

A régi jó táblalibrák. REGÉNY. Irta **JOKAI MÓR.** Negyedik kiadás. Három kötet füzve 5 frt. Vászombakötve 6 frt 40 kr.

MARTHA. Regény. Irta **Benczikné Bajza Lenke.** Ára füzve 1 frt 20 kr.

Nápoly, 1881 szeptember havában.

Mély 17jaldommal tudatom forrón szeretett nagybátyám, Pagliano Jeromos tanár, ez év szeptember havának 9-én történt halálát.

A midőn e szomorító hírt közölném, egyuttal kötelességemnek ismerem azt is kijelentni, miszerint ez alkalmat sok hamisított kétségkívül föl fogja használni, hogy a közönség bizalmával visszaéljen.

Mindazoknak, kik a megholt Pagliano Jeromos tanár által föltalált valódi Pagliano-syrupot óhajtják, hozzám, **Nápolyba, 4 Calata San Marco,** kell fordulniok.

E nyilatkozatom hitelességére nézve, birom a következő okiratokat, s azokra mindenkor hivatkozhatom:

«1-ő minden a syrup készítésére szükséges vényeket, valamennyi nagybátyám, Pagliano Jeromos tanár által sajátkezűleg írva.»

«2-or egy okiratot, mely által engem egyedüli utódjának jelöl ki.»

«3-or egy sajátkezűleg írott végrendeletet, melyben javamra intézkedik.»

Ezen fölül mindenki tudja, hogy majdnem három évig nagybátyám mellett valék, minderről mi a syrup készítését, stb. illeti, kellő jártasságot szerzendő, s hogy ez idő alatt a florenzi háznak egyedüli vezetése én rám volt bízva.

Főszőlítok mindenkit, bárki legyen is, ha bírja, mindezeket megezáfolni.

Ennek folytán csupán én vagyok följogosítva nagybátyám említett syrupjának további készítésére; a mint ő ezt maga, 1878-ban, midőn magához hívott, nyilatkozatok és hirlipi jelentések után a közönségnek tudomására hozta.

Végül még nyilvánosságra kell hoznom, miszerint számos hamisító, hogy a közönséget könnyebben tévntre vezethesse és megcálhassa, a nép alsó osztályában egyéneket keresett, kik a Pagliano nevet viselvé, azt tőlük csekély díjért kölcsön vették, csak hogy a meghalt Pagliano Jeromos tanár rokonainak adhasák ki magukat.

Ennek folytán mindenkinek, a ki a meghalt Pagliano Jeromos tanár által föltalált valódi syrupot óhajtja, annak ócseséhez **Ernesto Pagliano**-hoz, Nápolyba, saját házába, 4 Calata San Marco, kell fordulnia.

Jót állok e syrup gyógyereje és hatásosságáról. 188

Ernesto Pagliano.

3% földhittel-sorsjegyeket évenként 6 huzással, a legközelebbi huzás már október 15-én, Főnyeremény 50.000 forint eladók csak 10, hónaponként 11 forint 50 krajai részletfizetésére. Az első részlet befizetése után a sorsjegy azonnal a vévo tulajdonává lesz, és ez már a legközelebbi huzásnál minden nyereményre a vett sorsjeggyel egyedül jog játszani. 213

Igervények 3% földhittel-sorsjegyekre csak 1 forint és bélyeg.

LÖRY J. bank- és váltóüzlete, „Magyar Mercur” tulajdonosa. Budapest, hatvani utca 17. sz.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárúsnál kapható:

Érintkezés az emberekkel. Irta **B. KNIGGE ADOLF.** A tizenötödik javított kiadás után **NAGY ISTVÁN.** Két kötet. A két rész egy csinos vászonkötetbe kötve frt 1-80.

Kivonat a
„Wiener medizinische Presse“
estendő
dr. Schnitzler János tanár
által kiadott folyóiratról a
**Bittner-féle
fenyőtoboz-szeszről.**

A jelenkori gyógyászat hírneves embereinek nyilatkozatai alapján, melyek szerint a mindig zöld fenyőfa oly anyagokat tartalmaz és magából kiad, a melyek a légzőszervek s idegrendszer betegségeiben üdös hatásal bírnak: Bittner-reichenauai gyógyszerész foliadatul

tűzte ki annak megkísérlését, mennyiben lenne lehetséges a fenyőerdő győzerejét a szobába is átplantálni. Öt évi fáradságos kísérlet után sikerült tehát neki Bittner-féle fenyőtoboz-szesz neve alatt oly kivonatot előállítani, mely alkalmazásában a győzerejű fenyőerdőt teljesen pótolja, annak balsamos illatát a szobába hozván, ebben a levegőt átherikus-olajos és balsamos-gyantás anyagokkal telíti és közvetlenül a légző szervekbe vezeti. A fenyőtoboz-szesz használata ajánlatos köhögés, köhögési inger, légszorna-hurut, mellifájás, gyöngémellúság, n-hés légzés, emphysema, vérköhögés, gümőkór, idült rekedtség, gégehurut és idegaj estében.

A fenyőtoboz-szesz erős légátható tulajdonsága alkalmazásra ajánlja azt minden betegszobában, minden mosár mellett vagy melybő helyeken fekvő lakásokban, miután általa a levegő mindig tisztá és egészséges állapotban tartatik, különösen hágyarász, diphtheritis, hólyagbetegség, u. m. himlő, vérheny és járványok esetében, a ragályzás és továbbterjedés ellen.

Mint bedörzölés és borogatás a Bittner-féle fenyőtoboz-szesz jeles szolgálatokat tesz helyi fájdalommal, ugymint eszű, közhvény és eszűs fogtájásmál.

Továbbá a szesz nagybecsű szájvizet és fogtisztítószert képez. (L. a. h. utasítást.)
Egyedül és kiz. valódi minőségben kapható Bittner Gyula gyógyszerésznél Reichenauban (Alsó-Ausztria) s az alább felsorolt raktárakban.

Budapest: Török József gyógyszerész, király-utca 12. Eszék: Dienes J. gyógyt., Fehértér, plom: Helmbold C. gyógyt., Gyöngyös: Musis J. gyógyt., Nagy-Károly: Füleky P. gyógyt. Pozsony: Henrici F. gyógyt. Sopron: Reker C. gyógyt. Székesfehérvár: Diebella C. gyógyt. Temesvár: Jahner C. gyógyt. Zala-Egerszeg: Hollós J. gyógyt.

Valódiilag csupán a védjegyvel fekete és vörös színű kivitelben. A szabadék. porlasztó készülék e czéget viseli: „Bittner Reichenau N.-Oe.“

FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. Intézet kiadásában (Budapest egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

LÉVAY JÓZSEF
összees
KÖLTEMÉNYEI.
A költő arcképével.
K É T K Ö T E T.
Ára fűzve 3 frt 60 kr. díszkötésben 5 frt.

ILLEMTAN.
A társadalmi illemszabályok kézikönyve.
Mme. D'Alq és Ebbardt Ferencz munkái után írta
K.-BENICZKY IRMA.
Ára fűzve 40 kr.

Gyermek-ruhák
minden nagyságban, 15 éves korig.
Swoboda és Kallinics
Budapest, váci utca 12. szám,
legnagyobb gyermekruha raktárak ajánl a legújabb választékban
fiu-öltönyöket,
köpönyegeket, Menesikoffokat;
továbbá
leányruhákat,
zubbonykákat, köpönyegeket
legziletese kivitelben, különösen olcsó árakon.
Lévelbeli megrendelések tudvalevőleg a legnagyobb pontossággal és műveléssel eszközölktenek. 193

Fiu-öltönyök.

„Nines többé tudóba.”
A Strausz A.-féle amerikai győfűkivonatú mell-pasztyillak, melyek számos hírneves orvos által leg-
jobbán ajánlatnak: rekedtség, köhögés, nehéz léleg-
zés és a tüdőnek elnyakódása ugymint görösös kö-
högés ellen. Ezen pasztyillak legrövidebb idő alatt
csodával határos sikert idéznek elő, ép úgy felnőt-
teknél mint gyermekeknél; egyedül hamisítatlan
állapotban kaphatók Budapesten Strausz A. vezér-
raktárában Rombach-utca 16. sz. 195

Dr. Lengyel F.
nyir-balzsama.
Már a növényi nedv, mely a nyirből
ha annak törszét megfűrik, kifolyik, em-
ber emlékezet óta a legkifőbb szeplő-
nek van ismervé; ha pedig e nedv a
találó utasítással szerint vegyi uton bal-
sammá dolgoztatik, majdnem csodálatos
hatással bír.
Ha azaz a szeszt vagy egyéb bőrré-
süket vele bekenjük, már a következő
szeggen majdnem észrevehetően
pikkelyek válnak le a bőrről, minék
folynak az egyongódd és fehérre válik.
E ba szeszű kisimítja az arcon támadt redőket és himlőhelye-
ke. fiatal arczsint ad; a bőrnök fehéréget, gyön cedség és fris-
sésé et kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt a szeplőt, májfolto-
kat, anyajvegyet, orrvörösséget, bőrtárást és minden egyéb bírszanyv
eltávolít. Egy korsóval használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.;
postán küldve 10 kr.ál több.
Fő leték Magyarország számára Török József,
gyógyszerésznél, Budapest király- utca 12. szám;
Pozsonyban Pisatory Bódog, gyógyt. Temesváron
Tarcazy József gyógyt. Zágrábon Mittelbach Zsigm.
gyógyt. 6500

FIGYELEMRE MÉLTÓ!
Női ruhák, őszi és téli köpönyek legújabb divat szerint, valamint bel- és külföldi szövetek jutányos
áron kaphatók: 182
DEUTSCH SÁNDOR divatáru-csarnokában,
BUDAPEST, VI. király- utca 26. szám „az arany sashoz“.
Divatos utcazi és alkalmi ruhák saját műtermében a legrövidebb idő alatt elkészítettek.
Szövetminták Kiváratra Küldetnek.

ALTER és KISS
Királyné ő Felségének udv. divatáru-szállító Budapest
ajánlják 196
az őszi idényre
a legújabb ruhakelméket
selyem, plüs, bársony és brokát-szövetekből álló nagyszerű raktárakat.
Őszi és téli felöltöket rendkívüli választékban.
Utazó és esőköpenyek, pongyolák, eredeti párisi minta-ruhák.
Minden megrendelés a legrövidebb idő alatt teljesítetik. Minták kiváratra bérmentve küldetnek.

**Os. k. kizáról. szab. újonnan javított
RUGANYS SÉRVKÖTŐK.**
A legújabb találmány a Bogand
amerikai tudor után újonnan javított
ruganyos sérvkötő Politzertől, ép úgy
u. a. k., valamint nők és gyermekek szé-
mára rugónékül, tisztá gummból
művészielg szerkesztve, s azon czéjára
van, hogy még a legidősebb sérvket
is a legrövidebb idő alatt egyforma
helyzetbe hozza, és ép úgy napjai a
legfárasztóbb munká, vagy sok járklás mellett, mint szüntén éjjel
alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérvben szenvedő híván-
sában a legkevésbé is akadályozza leme. Nagy hasznóval jár, ha
éjjlen át is a testben marad, miután akkor kiválóan jó és kelleme-
nyomat eszközöl a szenvedő részekre.
Árak: egyszeres 6-7 frt; kettős 10-15 frt; gyermekeknek telével olcsóbban.
Nagy raktár angol és francia aczél sérvkötekből, suspensoriu-
mokból, szöv. gummból, valamint szarvasbőrűből is. A szar-
vasbőr és gummi suspensoriumoknak az a czéjök, hogy a terje-
dést megátolják. — Mieléteskedők, lépárák, árnyékek, hónap-
szám-erszények, órászállítók, gummi-harisnyák és minden gummi-
áru-cikkük. — Sérvkötőkül megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal
felőlű vagy kettős legyen-e, ugy szüntén a derék bőrsége is.
Megrendeléseket utánvétel mellett postafordultával eszközöl
csász. kir. kötelekésztető.
Pollitzer Mór Budapest, Deák-Ferencz utca.

Kopaszág,
a haj őszülése és korpaképződés
ellen a napenként érkező bizonyítványok és később írok
tanácsa szerint egy díll jónak bizonyult szer a
TANNIN-OLAJ
Dr. Morastól.
Tisztelet gyógyserészes ur! Szíveskedjék számomra Dr. Moras Tannin-olajá-
ból még egy nagy palackal küldeni. E szer hatása oly kiflón, hogy a hajam hullá-
sára teljesen megszűnt, s a sűrű után-növés immár látható is.
Bécs, 1880. január 5. Wagner Vilmos.
Fűrés J. gyógyserészes urnak Prágában, Szerencsésnek érem megaszt. Ün-
nel közhíttá, hogy Dr. Moras Tannin-olaja hajamnak két év óta tartó hullásá-
t teljesen megszüntette. Remélem, hogy e szer segítségével előbbi szép hajamat ismét
visszanyerem. Zarembo Mária.
München, 1879. aug. 18-án.
Tiszteletes Urak! Huzmindezes embernek kopasz fejűl birni nem valami
kellemes. Ha dr. Moras Tannin-olaját nem használtam volna, ma ifjú egysztá-
vónék. E szer néhány hét alatt, csodát tett rajtam, mit mindazok, kik ismernek,
bizonyítanak. Emelőlgyra kérem stb., stb. 652
B u k o w a, 1880. jan. 3-án. Drítkol Jaroslav Jónászkotello.

Kapható 2 és 1 frtos palackokban.
Fő leték Magyarország számára Török J. gyógy-
szertára Budapest, király-utca. Pozsonyban Pisatory
Felix gyógyserzt., Temesváron Tarcazy József gyógy-
szert., Zágrábon Mittelbach Zsigm. gyógyserzt.

DUPUY N. mag-edzője.
Nincs többé búzaűszök.
A közelgő vetés idejére bátor vagyok ismét fölívni a
figyelmet mag-edzőmre (páczoló); mely megbízható
és esalhatatlan hatással bír a bűdős űszök ellen a
búzánál s a porűszök ellen árpa, kukorica, zab,
stb. eféléknél, és melyet már 1878-ban ajánlt a magyar
kir. földmívelési miniszterium Magyarország gazdái-
nak. — Azóta készítményem az osztrák-magyar birodalom
valamennyi részében meghonosult, és csak ez
évben is érkezett mérvadó, régi megrendelőktől, kül-
önösen oly vidékekről, hol az idén a búzaűszök igen
el volt terjedve, számos hízelgő elismerő levél. —
Edző szerem alkalmazási módja egyszerű; ára hasz-
noságához arányosítva, mérsékelt, és t. megrendelőim
kényelmére Ausztria-Magyarország minden nagyobb
helyén tartok raktárakat, melyek ugyanazon áron ad-
ják, mint Budapesten és Bécsben, t. i. egy csomagot
30 krajczárért, mely 200 liter magra elégéges. —
Használati utasítás minden csomaghoz. 167
Dupuy Numa, Bécs, VI. Windmühlgasse Nr. 35.
Raktárak: Csongrád: Bojnicsra Jakab; Hódmező-
Vásárhely: Meleghy Lajos; Szeged: Weiglein Ferencz.

VASÁRNAPI UJSÁG

42-ik szám 1881. BUDAPEST, OKTÓBER 16. XXVIII. évfolyam.

BÁRÓ HAYMERLE.
(1828—1881.)

Ő SZINTE megilletődéssel vette mind a hazai,
mind az osztrák, mind a külföldi sajtó az
é hó 10-kéről Bécsből érkezett hírt, hogy
az európai diplomácia egyik legrokonszenve-
sebb alakja, az osztrák-magyar monarchia kül-
ügyminisztere az nap d. u. 3 órakor szívzélhü-
desben kiszervevedt.

Haymerle báró nem tartozott ama nagy
szabású államférfiak közé, kiknek kidöltével egy
egész megszokott politikai világrend látszik föl-
bomlani s fordulponthoz jut el a história. Egy
Gladstone, vagy épen Bismarck varlatan, rö-
gtöni elhunytá bizonyára nagyobb megdöbbe-
nést szűlne s hasonlíthatatlanul több zavart
okozna a világban, mint egy egyszerű államfé-
rűné, kinek legkiválóbb érdeme, hogy gondos lel-
kiismeretességgel egykezett a mindennapi me-
derben tartani egy ország reája bizott külgyeit,
tartózkodott minden kihívó magatartástól s
örizkedett vihart vonni kívülről az állam hatá-
raira.

Az ily államférfi nem kelt maga iránt ra-
jongásig fokozódható rokonszenveket, de azt a
rokonszenvet, a mely feléje fordul, megérdemli
becsületesen s vizsont az ellenszenvet se hívja
föl magára oly nagy mértékben. És noha nagy
sikerekkel nem ragyog, mégis megérdemli az
államférfi nevet, ha a kezében levő nagy hatal-
mat se tudja, se ügyetlenségéből nem fordította
arra, hogy megakassza a nemzetek csendes
fejlődési procczusát vele.

Államférfinak ilyen volt Haymerle s innen
van, hogy elhunytá fölött má őszinte sajnálko-
zást tolmácsol a sajtó nem csak monarchiánk-
ban, de Németországban is, melylyel a barát-
ságot viszonyt fontartani őszintén iyekezett,
Olaszországban is, mely még római követsége
alkalmából ismerte föl igaz barátjának s min-
denünnen, a hol diplomáciai működésével
érintkeznie kellett a külállamokkal.

Haymerle Frigyes Henrik báró életrajzát
voltmáralkalmunk közölni akkor, midőn ez előtt
két évvel gróf Andrassy Gyula örökét elfoglala.
Ezuttal tehát rövidebbre szabhatjuk az életére
vonatkozó adatokat. Még csak 52 éves volt s
egy Mária Terézia idejében lovagi rangot nyert
családból származott. Szülői a diplomáciai
pályára szánták s így lön a bécsi keleti akadé-
mia növendéke. 1848-ban több tanulótársával
együtt részt vett a bécsi forradalomban, fog-

lyul is esett s Windischgrätz herczeg halára is
itéltette s csak atya ifjukori barátja, Hübnér
a későbbi miniszter atya, közbevetésének kö-
szönhető megmenekülett.

1850-ben lépett ki a diplomáciai pályára,
mint konstantinápolyi tolmácssegéd. Nyelvis-
merete ugyanis bámulatos volt. A németen ki-
vül még tíz nyelvet beszélt vagy értett, u. m.
az angolt, francziát, olaszt, törököt, perzsát,
arabot, új görögöt, dánit, hollandot, sőt még a
szanskritot is. Magyarul nem beszélt, de jól
értett. Irodalmi képzettsége se mindennapi
volt. Örömet olvasva a külföld remekiróit s
az meglátszott választékos irályán is.

1857-ben Athénben volt diplomáciai tit-
kár, majd Ausztria ügyvivője. 1861-ben Drez-
dába ment, két év múlva pedig a frankfurti
szövetségi követ mellé osztatott be.

Majd a dán udvarnál lett ügyvivő s
1866-ban követségi titkár, a midőn Frankfurtba
hivatott a orosz-osztrák békealkudozásokhoz.
Ezek befejeztével már a berlini udvarnál lett
ügyvivő, mignem Beust a külügyminiszterium-
hoz hivta meg szolgálattételre. Több kisebb
állomás betöltése után végre 1877-ben római
nagykövetté lön, s a berlini kongresszus alkalmá-
val Andrassy-nak lett jobb keze s 1879. szept-
emberében otóda a külügyminiszteri széken.

BÁRÓ HAYMERLE KÜLÜGYMINISZTER.